SEGREGATION I NORDEN

- om inkludering, unga och politik

Nordiskt samarbete

Segregation i Norden
- om inkludering, unga och politik

Redaktör: Helena Lagercrantz
Texter: Ann Patmalnieks (sid 6-33), Caroline Jonsson (sid 35-38, 45-52) och Helena Lagercrantz (sid 39-44)
Bilder: Ann Patmalnieks, Caroline Jonsson, Patrick Degerman, Mostphotos
Ansvarig utgivare: Eva Franzén
ISBN: 978-91-88213-48-8

Nordens välfärdscenter, Sverige
Box 1073
101 39 Stockholm
Tel: +46 8 545 536 00
info@nordicwelfare.org

Nordens välfärdscenter, Finland
Topeliusgatan 20
00250 Helsingfors
Tel: +358 20 7410 880
info@nordicwelfare.org

Publikationen kan laddas ner på:
www.integrationnorden.org

Innehåll

Förord 04

Segregation en fara för demokratin 06

Bilden av Norden utmanas 08

Liknande mål men olika medel 10

Gettolistan styr politiken 12

Leta efter roten till problemen 14

Stat och kommun är partners 16

Samverkan mellan aktörer behövs 18

Ungdomar driver förändring 20

Alla en del av urbana normen 22

Likheter mellan landsbygd och utsatta områden 24

Norska unga känner sig delaktiga 27

Skammen är inte deras 29

Ta ungdomar på allvar 32

Slutord 33

Om ungas sociala inkludering i Norden 34

"Förlaget gjorde mig frisk" 35

"Vi vill engagera hela kommunen mot våld" 39

TAMU – sista chansen som ger unga jobb 45

Unghästens teater – får unga att våga ta ställning 49

Filmer om två viktiga projekt 53

Om arrangörerna 54

Förord

De nordiska länderna är lika varandra på många sätt. De är glesbefolkade välfärdsstater som domineras av små och medelstora städer. Även om det är möjligt att tala om en nordisk välfärdsmodell så finns det skillnader i bostadspolitik och efterkrigstidens stadsutveckling som gör det nordiska sammanhanget särskilt intressant.

Segregation handlar om att människor lever och verkar separerade från varandra. Det kan handla om uppdelning utifrån socioekonomisk status, etnicitet eller demografi. En segregerad bostadsmiljö kan ses som ett symtom på sociala orättvisor i vidare bemärkelse. För att förebygga segregationen pågår en mängd olika initiativ i de nordiska länderna. Samtidigt vet vi att det finns skillnader i känslan av inkludering mellan olika grupper i samhället. Det kan också se olika ut på olika geografiska platser i de nordiska länderna.

Den 3 april 2019 arrangerade vi en heldagskonferens kring segregation och ungas inflytande. Vi fick bland annat höra hur de nordiska länderna arbetar för att bryta segregationen och unga beskriva sina möjligheter till social inkludering och hur de ser på sina hinder och möjligheter att leva de liv de vill leva. Tillsammans diskuterade vi hur vi kan göra politik av den kunskap som finns och åstadkomma förändring.

I den här skriften kan du läsa om dagen. Vi hoppas att texterna ger dig ny kunskap och inspirerar till att ta kontakt med kollegor runt om i Norden.

Sist finner du texter och länkar till filmer om ungas sociala inkludering i Norden. Texterna beskriver projekt och verksamheter från de nordiska länderna där unga ges möjligheter till inflytande, socialt stöd och tillgång till sociala nätverk. Texterna är framtagna av Nordens välfärdscenter på uppdrag av Nabo som är ett projekt under det Svenska ordförandeskapsprogrammet i Nordiska ministerrådet 2018. Projektet är treårigt och pågår till 2020. Syftet är att lyfta ungas röster och sprida projekt och verksamheter ifrån de nordiska länderna där unga ges möjligheter och tillgång till inflytande, socialt stöd och sociala nätverk.

Kristin Marklund
Projektledare för Nordisk samverkan om integration

Jeff Jonsson
Projektledare för det svenska ordförandeskapsprojektet Nabo

Segregation en fara för demokratin

Segregation innebär en gigantisk utmaning för hela Norden. Det sa Lena Nyberg, generaldirektör för Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, MUCF, när hon öppnade heldagsseminariet ”Segregation i Norden”.

Lena Nyberg, generaldirektör, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, MUCF, Sverige

Det pågår ständigt debatt kring segregation, konstaterade Lena Nyberg.
– Det är en av vår tids största utmaningar att människor inte känner sig som en del av det samhälle de har omkring sig. Det är en stor fara för demokrati och välfärd. Var man bor, var man går i skola, kan vara avgörande för vilka möjligheter man får i framtiden. Det finns en omfattande diskriminering på arbetsmarknaden beroende på var man bor och vad man har för namn.

Segregationen gäller både vuxna och unga.
– Bryter vi segregationen för unga bryter vi den också för kommande generationer.

Unga är ingen homogen grupp, betonade Lena Nyberg. En del växer upp under väldigt goda förhållanden, andra inte.
– Utanförskapet blir ännu svårare när man ser att andra har bättre förutsättningar.

Sverige har tagit till sig tankarna kring barnperspektiv mer än ungdomsperspektiv, sa Lena Nyberg.
– MUCF:s uppdrag är att ha ett ungdomsperspektiv. Vi försöker nu ta reda på vad unga tänker och förmedla det till beslutsfattare.

MUCF tittar bland annat på ungas engagemang i civilsamhället. Det är lättare att känna sig som del i samhället om man är med i en förening eller i en verksamhet.
– Men villkoren ser olika ut. De organisationer som finns på landsbygden eller i utanförskapsområden känner att de har sämre förutsättningar än de i välsituerade områden. Organisationerna känner också att de får ta sig an så många fler uppgifter för att stötta dem som bor där.

I MUCF:s rapport ”Vilka ska med? Ungas sociala inkludering i Sverige”[1] framgår det att knappt hälften av de unga som tillfrågats känner sig inkluderade i Sverige som land.
– Det är ett skrämmande resultat. Unga i utanförskapsområden och på landsbygden uppfattar ofta utmaningarna likadant. Man upplever samma brister, brist på mötesplatser till exempel.

1. https://www.mucf.se/sites/default/files/publikationer_uploads/fokus18_vilka_ska_med.pdf

Rapporten "Ung i dag" visar att tjejer med utländsk bakgrund klarar sig bättre i skolan än killar med utländsk bakgrund, men har svårare att ta sig in på arbetsmarknaden.
– Generellt klarar sig både killar och tjejer med utländsk bakgrund sämre i skolan. Vi borde lägga allt krut vi har på att få dem att klara skolan, för vi står inför en gigantisk arbetskraftsbrist.

"Bryter vi segregationen för unga bryter vi den också för kommande generationer."

MUCF har även gjort en studie som visar att attityden till invandring bland killar blir mer negativ.
– Det här är tecken på att vi måste ta frågorna på allvar, byta kunskaper och erfarenheter. Det nordiska projektet Nabo är ett sätt att göra det.

Problemen i Norden är ganska lika, men ingen har löst dem, sa Lena Nyberg.
– Vi står fortfarande och stampar med en gigantisk utmaning framför oss. Vi som deltar på den här konferensen är beslutsfattare, forskare, unga, samhällsaktörer från hela Norden. Ingen av oss vill ha en utveckling där skillnaderna ökar och tilltron på demokrati minskar. När vi går ut härifrån ska vi ta med oss kunskapen vi får och göra skillnad.

Om MUCF

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor tar fram kunskap om ungas levnadsvillkor och om det civila samhällets förutsättningar. De ger också stöd till föreningsliv, kommuner och internationellt samarbete.

Bilden av Norden utmanas

Samtidigt som vi talar om problem med segregation finns det en nordisk självbild av att vi är inkluderande samhällen, sa forskaren Moa Tunström.

Moa Tunström, forskare, Nordregio

Moa Tunström, Nordregio, gav perspektiv från forskningen utifrån rapporten "Den segregerade staden"[2]. Den har tagits fram på uppdrag av Nordens välfärdscenter och tar upp segregerade städer i Norden kopplat till bostadspolitik, fysisk miljö, samt diskriminering och stigmatisering.
– Segregation är ett samhällsproblem, men i stadsdelen eller staden blir segregationen tydlig, sa Moa Tunström.

Segregation kan handla om rumslig uppdelning, om arenor som bara vissa har tillträde till. Men det vanliga i Norden är att tala om socioekonomiska barriärer.
– Det är osynliga gränser. Bostadspolitiken är avgörande för hur dessa gränser dras. Men det handlar också om tillgänglighet till stadens utbud av service, kultur, kollektivtrafik med mera. Vad finns i vissa stadsdelar och vad finns i andra? Diskriminering och stigmatisering, våra uppfattningar om varandra, skapar också gränser, sa Moa Tunström.

Nordiska städer är segregerade, men samtidigt finns en självbild av att vi i Norden är jämställda, inkluderande samhällen med en stark välfärdsstat där alla kan få en bostad och social trygghet.
– Forskningen på området utmanar den självbilden, sa Moa Tunström.

Forskningen belyser hur man mäter segregationen och vilka indikatorer som används. Indikatorerna kan handla om arbetsmarknad, skolval, fattigdom, bostadstyp, flyttmönster, samt koncentrationen av utlandsfödda.

Hur man mäter segregation påverkar vilka problem som hamnar högst upp på att-göra-listan, sa Moa Tunström. Det spelar också roll om man zoomar in på en stadsdel eller ser till hela staden. Många insatser mot segregation har varit lokala.
– Det har funnits ett fokus på områdesbaserade insatser, men det finns en tendens att vi i alla fall i Sverige talar mer om att det är hela staden som är segregerad. Forskningen och debatten rör sig även mot att prata mer om hur majoritetsbefolkningen bosätter sig och om till exempel "svensktäta" områden.

2. https://nordicwelfare.org/integration-norden/publikationer/den-segregerade-staden-en-nordisk-oversikt/

”Segregation är ett samhällsproblem, men i stadsdelen eller staden blir segregationen tydlig”

När det gäller hur bostadsmarknaden fungerar finns det många skillnader mellan länderna.
– De skulle kunna lära av varandra. Förutsättningarna spelar roll, finns det till exempel det som brukar kallas ”social housing” och hur kommer man i besittning av en sådan bostad? Vad har hyresrätten för status, är den i sig en bostad för de resurssvaga? Hur har du möjlighet att ta dig in på bostadsmarknaden som ung eller ny i landet?

Forskningen handlar också mycket om betydelsen av rumsliga samband, till exempel hur man kan bygga ihop staden och vilken tillgänglighet det finns till service.
– En del påpekar risken att man fokuserar för mycket på den fysiska miljön. Om renoveringar leder till gentrifiering ser statistiken bättre ut, men integrationen har inte ökat. Ser vi för mycket till det rumsliga avleder det från strukturella problem och åtgärder.

Moa Tunström berättade att de så kallade grannskapseffekterna är omtvistade.
– En del säger att du som boende påverkas av att bo i ett problemområde, andra menar att det svårt se sådana samband.

Stigmatisering och diskriminering kopplas ofta till segregation.
– Det beror dels på att omständigheterna för grupper med utländsk bakgrund är sämre än för majoritetsbefolkningen, dels på att man inte har problematiserat de priviligierade gruppernas agerande i sammanhanget. En del pekar på att diskursen rört sig högerut och lett till att stigmatisering blivit en viktigare aspekt. Tydligaste exemplet är den danska gettodiskursen.

Om Nordregio

Nordregio är ett internationellt forskningscenter för regional utveckling och planering, inrättat av Nordiska ministerrådet.

Liknande mål men olika medel

Under 2018 lanserade Norge, Danmark och Sverige nya strategier för att motverka segregation. Anne Balke Staver från By- och regionforskningsinstituttet i Norge gav en analys av skillnader och likheter i strategierna.

Anne Staver, By- og regionforskningsinstituttet, NIBR, Norge

Hur beskrivs problemet segregation, vilka orsaker presenteras och vilken politik föreslås för att lösa situationen? Det var frågeställningarna som Anne Balke Staver, Susanne Soholt och Jan-Paul Brekke utgick från när de analyserade de nordiska strategierna.

Danmark lanserade sin nya strategi mot getton och parallellsamhällen i början av 2018. Ungefär samtidigt kom den svenska regeringen med sin långtidsstrategi mot segregation. Senare samma år kom den norska regeringens nya integrationsstrategi och en kommitté tillsattes för att undersöka orsakerna till boendesegregation.

Hur man ser på orsakerna påverkar hur man försöker motverka segregation. Länderna har dessutom valt olika vägar beroende på hur bostadsmarknaden ser ut.

Danmark har fokus på etnisk boendesegregation, med en lista över 29 så kallade gettoområden. De definieras bland annat utifrån genomsnittlig inkomst, hur många som är dömda för brott och andel personer med bakgrund från icke-västliga länder.
– Det är en kontrast mot den svenska strategin som handlar om socioekonomisk segregering, som uppfattas som en underliggande orsak till etnisk segregering. Sverige går mer bort från områdessatsningar för att se på hela staden.

I Norge är det också fokus på socioekonomisk segregering, samt levnadsförhållanden och områdessatsningar.
– Men i alla tre länderna intresserar man sig för områden där det bland annat är färre i arbete och utbildning.

Länderna har olika syn på varför segregation uppstår. I den danska strategin sägs det att invandrarna inte har mötts av tillräckligt stränga krav på deltagande. I den svenska strategin talas det om under lång tid ökande socioekonomiska skillnader, vilket ger konsekvenser när det gäller utbildning och arbetsmarknad, demokratiskt deltagande, otrygghet och kriminalitet. I de norska dokumenten finns ingen sådan orsaksförklaring, men man diskuterar bostadsmarknaden. En ny offentlig utredning ska undersöka orsakerna till segregation.

Nästa fråga var vad de olika länderna gör konkret för att förändra situationen. I Danmark satsas det på att riva och omvandla bebyggelse och att styra vilka som bor var, genom att till exempel minska bostadsbidrag.
– I Norge äger man sina bostäder och det går ju inte att riva någons bostad. I Sverige är det bostadsbrist och fokus ligger mer på att bygga nytt än på att riva. Men i bägge länderna finns också en rörelse mot att styra flyktingar bort från vissa områden. I Sverige från områden där det redan är högt tryck på offentliga tjänster och i Norge bort från invandrartäta områden, sa Anne Balke Staver.

Danmark har ökat polisinsatserna och infört skärpta straffzoner, vilket innebär att brott som begås i de utnämnda gettoområdena får högre straff. De vill göra tidiga insatser för barn och unga, i form av obligatorisk förskola bland annat.

Vidare satsar Norge på ökad sysselsättning, stöd att komma in på bostadsmarknaden, ökad polisnärvaro och lokal tillhörighet.
– Förutom fler bostäder har Sverige mycket fokus på skolan, där det fria skolvalet haft olyckliga konsekvenser, på sysselsättning och demokratiskt deltagande.

Deltagande i arbetslivet är ett område som Anne Balke Staver tycker är särskilt intressant. I Norge och Sverige ser man deltagande i arbetslivet som ett sätt att minska ojämlikhet. Man ser ett samband mellan föräldrars deltagande i arbetslivet och hur det går för barnen i skolan.
– Det ses som en nyckel för att minska segregationen. Utbildning, validering och startjobb är verktyg för det.

I Danmark lyfts inte sysselsättning fram på samma sätt som i de andra två länderna.

Metoderna för att förändra skiljer sig också åt, sanktioner eller försök att ändra strukturer.
– Ett exempel är att länderna har det gemensamma målet att ge en god miljö för språkinlärning för barn och få fler att gå i förskola. Men medan Danmark minskar barnbidraget för den som inte gör det, satsar Norge på gratis förskola, sa Anne Balke Staver.

Gettolistan styr politiken

Den danska politiken mot segregation riktar till stor del in sig på de listade gettoområdena. Stine Klingenberg Madsen, Transport, Bygnings- og Boligministeriet, förklarade hur resonemangen går.

I mars 2018 presenterade den danska regeringen en plan för bekämpande av parallellsamhällen. Planen ska säkra att det 2030 inte längre finns några områden som klassas som getton. Det ingicks ett brett politiskt avtal om detta i Folketinget.
– Grunden för hela vår strategi finns i termen gettoområden, sa Stine Klingenberg Madsen.

Det rör sig om bostadsområden med mer än 1000 invånare som uppfyller fem kriterier som rör sysselsättning, utbildningsnivå, inkomst, kriminalitet samt icke-västliga invandrare i första och andra generation. Områdena är koncentrerade kring de stora städerna men finns över hela landet.

Listan är i sin tur uppdelad i olika nivåer. De områden som uppfyller de första fyra kriterierna kallas socialt utsatta bostadsområden, de som uppfyller minst två av de första fyra kriterierna samt har icke-västlig befolkning kallas

”Stora segregerade områden påverkar också resten av samhället. Blandade boendeformer ska bryta ner gettona.”

gettoområden. Områden som varit på listan de senaste fyra åren kallas hårda gettoområden. Listan över gettoområden har funnits sedan 2010.
– Det har funnits diskussion kring om definitionen har varit stigmatiserande, men den har överlevt, sa Stine Klingenberg Madsen.

Det pågår en omvandling av boendeformerna och den fysiska miljön i de så kallade hårda gettoområdena. Målet är att andelen allmännyttiga hyresrätterna ska minska till 40 procent. Det ska ske genom försäljning och förtätning, rivning av byggnader och omvandling till äldre- och ungdomsbostäder. Det ska också komma in nya funktioner, till exempel arbetsplatser, så att det inte blir bara boende i området.
– Många av områdena är byggda i mycket stor skala, på ett sätt som man inte bygger i dag. De ligger ofta isolerat, det är ingen genomströmning. Man kommer inte naturligt till områdena. Bryts de stora områden upp i mindre kvarter kan det också påverka kriminaliteten, som kan bli högre om man inte känner att man har en identitet i området.

Stine Klingenberg Madsen gav ett exempel på ett föregångsområde, Gellerup/Toveshoj i Aarhus.
– Där byggs många privata bostäder mellan de allmännyttiga och det är väntelista till de nya bostäderna. Det har byggts en helt ny byggnad, dit kommunen har flyttat tusen arbetsplatser. I mitten ska det bli en stor ny stadspark.

Stine Klingenberg Madsen, Transport, Bygnings- og Boligministeriet, Danmark

Men strategin handlar inte bara om att påverka strukturer inom områdena. Man styr också vilka som ska bo där.
– De som har arbete eller är under utbildning har förtur till lediga bostäder. De som har försörjningsstöd tillåts inte flytta in i de hårda gettoområdena. Den som begår brott inom området kan få hyreskontraktet uppsagt.

Stine Klingenberg Madsen avslutade med att beskriva varför den danska staten vill motverka segregation.
– Stora segregerade områden påverkar också resten av samhället. Blandade boendeformer ska bryta ner gettona. Det här är en mycket högt prioriterad plan som man kommer att hålla fast vid även efter valet eftersom hela Folketinget står bakom den.

Leta efter roten till problemen

Framgångsrikt arbete mot segregation fokuserar på orsakerna, inte bara symtomen, sa Jaana Nevalainen, Miljöministeriet, Finland.

Jaana Nevalainen, Miljöministeriet, Finland

Urban segregation är ett multidimensionellt och komplext problem, som är starkt rumsligt koncentrerat, sa Jaana Nevalainen.
– Därför behöver vi också förstå bostadsmarknaden mycket bättre. Vi talar ofta om stadsplaneringen och hur den skapar segregerade områden, men vi förstår, eller vill inte förstå, bostadsmarknadens roll.

Inkomstskillnaderna i Finland har varit låga även om de ökat något över tid. Men segregationen har ökat.
– Skillnaderna är fortfarande modesta jämfört med andra europeiska länder. Men det oroande är att segregationen växer, sa Jaana Nevalainen.

Anledningen till att segregationen är jämförelsevis låg är att Finland sedan decennier använder en policy för socialt blandade bostäder.
– Men jag säger inte att detta är lösningen på alla problem för alla. Om man börjar med det plötsligt verkar det inte ha samma effekt.

Finlands strategi bygger på riktlinjerna i "The Land Use and Building Act" som bland annat säger att man ska skapa en god levnadsmiljö och ta lika hänsyn till olika befolkningsgrupper.

En gång om året arrangeras konferenser om segregation, med kunniga forskare och talare från Finland och andra europeiska länder.

Staten har också gjort interventioner genom två program för förnyelse av bostadsområden, där man försökt förhindra segregation genom att utveckla den sociala och fysiska miljön. Programmen har implementerats av deltagande städer.
Platsbaserade program i områdena kan vara mycket viktiga, sa Jaana Nevalainen. De handlar om att förbättra den fysiska miljön genom till exempel renoveringar, belysning utomhus, anläggningar för sport och utomhusaktiviteter.

Det finns även program med fokus på människorna, som handlar om skola och utbildning, kommunala platser med möjlighet för boende och organisatio-

”Skillnaderna är fortfarande modesta jämfört med andra europeiska länder. Men det oroande är att segregationen växer”

ner att ordna aktiviteter, multikulturella matlagnings- eller språkkurser. Dessa program koordineras av kommunerna. Det ekonomiska stödet från staten har varit litet. Universitet och forskningsinstitutioner har deltagit i arbetet.

Vad har man då lärt sig av de interventioner som gjorts hittills?
– Vi har sett ha det har varit mycket givande att ha två program med lite olika inriktning. Det första programmet lärde olika kommunala aktörer och forskare att arbeta tillsammans. Ibland kunde lokalt utförd forskning implementeras direkt i verkligheten.

En viktig lärdom är att det är bra att hålla programmen på en enkel nivå.
– Folk ska inte behöva lägga mycket tid på att fylla i formulär och skriva rapporter. Programmen är till för lokala aktiviteter, riktigt arbete.

Men det finns sådant som behöver förbättras, sa Jaana Nevalainen.
– Som alla länder som möter segregation måste vi förstå att vi ska fokusera på rotproblemen, grunden till problemen och inte bara symtomen. Symptomen är ofta lättare att förstå och se, men roten är viktigare. Vi måste också kombinera interventioner med inriktning på områdena med sådana som vänder sig till människorna.

Stat och kommun är partners

I Norge samverkar stat och kommun för att bryta segregationen, berättade Tore Vabø från Kommunal- og moderniseringsdepartementet.

De största städerna i Norge får ett särskilt storstadstillskott. Det går till Oslo, Bergen, Trondheim och Stavanger.
– Pengarna ska användas för att kompensera för särskilda utmaningar knutna till hög befolkningskoncentration. Det gäller särskilt sociala förhållanden och levnadsvillkor, sa Tore Vabø.

Norge har en integreringsstrategi för 2019–2029. Den går ut på att flyktingar inte ska bosättas i områden med hög andel invandrare, över 30 procent.

Arbetsministern lade 2017 ett åtgärdspaket mot fattigdom, som bland annat innehåller gratis tid i förskola och ett snabbspår in i arbetslivet för flyktingar med efterfrågad kompetens. Familjer med låga inkomster får lägre skatt.

Många åtgärder finns med i flera olika departements budgetar.

Det ges bidrag för rekrytering till förskolor, utveckling av sociala tjänster på arbetsförmedlingen, stöd till frivilligorganisationer och sociala entreprenörer. I stadsbudgeten 2019 har det beviljats 50 miljoner NOK för att motverka ungdomskriminalitet och gängkriminalitet.
– Det finns alltså flera saker som griper in i det här problemområdet, sa Tore Vabø.

Planering är det viktigaste i arbetet, betonade Tore Vabø. Kommunerna har huvudansvaret i städerna, men vart fjärde år tas det fram statliga förväntningar på regional och kommunal samhälls- och byggplanering.
– Nu finns tydliga förväntningar på att de ska förebygga och motverka anhopning av utmaningar som rör levnadsvillkor i utsatta områden. I den nya regeringsplattformen beskrivs områdessatsningarna som något av det viktigaste som regeringen ska jobba med.

”När vi trycker på ’go’ vet vi vem som gör vad och har en god organisering.”

Även om kommunerna har huvudansvaret är utmaningarna i några storstäder så stora att staten går in och stöttar ekonomiskt för att man ska kunna jobba med närmiljön.

Det som är speciellt för Norge är arbetssättet. Det rör sig om ett partnerskap där stat och kommun tecknar intentionsavtal.
– Parterna sätter sig ner och planerar. Det är mycket viktigt. När vi trycker på ”go” vet vi vem som gör vad och har en god organisering.

Den största satsningen görs i Oslo, där staten satsar cirka 160 miljoner NOK och Oslo kommun 125 miljoner.
– Vi tar ett grepp om tre huvudområden. Det är utveckling av närmiljö, sysselsättning samt uppväxt och utbildning.

Ett exempel på vad det kan leda till i praktiken är att det har byggts fyra stora och bra mötesplatser och stadsparker med aktiviteter i Groruddalen.

Delprogrammet sysselsättning har lett till olika utbildningsprojekt.
– Vi jobbar konkret med nya åtgärder, flera aktörer tillsammans. Det är samarbetsformer och lösningar som kan bidra till att fler kommer ut i arbete. Vi jobbar med att få folk igenom systemet.

Något att vara medveten om under arbetet är faran för stigmatisering, sa Tora Vabø.
– Det är viktigt att vi är försiktiga med att säga att ”här är det så illa att vi måste gå in och göra saker”. Det är viktigt med ett ”Bottom-up”-perspektiv. Det måste jobbas nerifrån och upp. Man måste få folk och näringsliv, de som är i områdena, att jobba och skapa tillsammans.

Förankring i alla led är också mycket viktigt.
– Det handlar om långsiktighet, det är ingen inget quick fix om man ska få förändring, sa Tore Vabø.

Tore Vabø, Kommunal og moderniseringsdepartementet, KMD, Norge

Samverkan mellan aktörer behövs

Sverige lär av tidigare misstag i arbetet mot segregation. Insatser i utsatta områden måste göras tillsammans med dem som bor där och det gäller att hela tiden leta efter orsakerna till segregationen, sa Inger Ashing från Delegationen mot segregation, Delmos.

I Sverige har man fokuserat på den socioekonomiska segregationen som främsta förklaringsvariabel, sa Ingrid Ashing, chef för Delegationen mot segregation i Sverige.
– Det är tydligt i politik och strategi. Forskningen pekar på viktiga orsakssamband och förklaringar.

Inger Ashing, Delegationen mot segregation, Sverige

Precis som alla nordiska länder har Sverige jobbat med frågorna i många år.
– Det som är lite nytt är att man mycket tydligt säger att vi ska inte bara titta på symptomen utan också på varför det ser ut som det gör.

Det behövs ett kunskapsbaserat arbetssätt med en förväntan på att alla aktörer ska arbeta i samverkan med forskningen.
– Det är inte en ideologisk utgångspunkt utan baserat på vad forskningen visar är viktigast för att få metoder som fungerar. Man ska veta mer och gissa mindre, om jag får hårdra det lite, sa Ingrid Ashing.

De senaste 20-30 åren har det varit mycket fokus på att det offentliga, kommun och stat, ska lösa problemen.
– Men de kan inte lösa det själva utan behöver samverka mer med andra aktörer i samhället, med forskning och civilsamhälle. Näringslivet är den femte aktören, som är enormt viktig.

I det svenska arbetet betonas långsiktighet och uthållighet. Den senaste strategin bygger på en genomgång av de hyllmetrar som skrivits om tidigare satsningar. Vad har fungerat och vad har inte fungerat?

Inger Ashing jobbade själv i det utsatta området Rosengård i Malmö för 20 år sedan. I dag ser hon att de gjorde en del misstag.
– I projektet sades att vi skulle öka deltagandet i utbildning och arbetsmarknad och det demokratiska deltagandet. Vi skulle göra det i området. Vi kunde göra mycket i området, men vi ägde inte arbetsmarknaden. Nu förstår vi att man behöver tänka Malmö, Skåne, Öresund, Sverige, Norden. Ett annat fel var att vi jobbade för människorna, inte tillsammans med de människor det berör.

Insatser i de utsatta områdena behövs, men man måste samtidigt tala om strukturer, betonade Inger Ashing.
– Vi behöver göra insatser i socioekonomiskt utsatta områden, som att förbättra skolor, men samtidigt som vi gör det måste vi tala om strukturer. Det är inte antingen eller.

Det behövs flera olika perspektiv i arbetet mot segregation, sa Inger Ashing och illustrerade med en berättelse:

En man arbetar vid en flodstrand och plötsligt ser han barn som håller på att drunkna. Han hoppar i vattnet och börjar rädda dem.

En annan man arbetar en bit därifrån och ropar ”Vad gör du?”. Den förste mannen svarar att han räddar barn. ”Hjälp till”. Den andre mannen hoppar i och börjar lära barnen att simma.

En tredje man kommer förbi. Han vänder och börjar springa därifrån. Och de två männen i floden ropar ”Vänta, vi behöver din hjälp! Vart tar du vägen?”. Den tredje mannen svarar ”Jag vill veta vem som slänger barnen i vattnet!”

– När vi arbetat mot segregation har vi oftast varit man nummer ett eller två. Men vi behöver alla tre männen, sa Inger Ashing.

I strategin sägs att statliga myndigheter ska göra mer. Bland annat Polisen, Skolverket, Boverket och Arbetsförmedlingen har fått tydligare uppdrag som handlar om segregation. Det finns också möjlighet att söka bidrag för sina insatser, något som är viktigt för civilsamhället.

Det övergripande målet är att minska segregation och att skapa jämlika uppväxt- och levnadsvillkor och goda livschanser för alla. Eftersom arbetet ska vara kunskapsbaserat mäts effekterna under tiden i olika delmål.

Inger Ashing gav ett exempel på hur arbetet går till. Ett delmål är minskad skolsegregation och minskat samband mellan elevernas socioekonomiska bakgrund och kunskapsresultat. Målet bryts ner i insatsområden, till exempel för att ge en allsidig social sammansättning av elever, för att höja elevernas resultat och för att skapa en meningsfull fritid för fler barn och unga i områden med socioekonomiska utmaningar.
– Detta är integrerat i den statliga styrningen. Tidigare har den här typen av insatser varit något som legat vid sidan av. Nu tittar man på vad myndigheterna redan gör och vad som kan förbättras.

Om Delegationen för segregation

Myndighetens uppdrag är att minska och motverka segregation genom att främja ökad samverkan mellan olika aktörer, bidra till kunskapsutveckling och kunskaps- och erfarenhetsutbyte, stödja ett strategiskt och kunskapsbaserat arbete samt fördela statsbidrag.

Ungdomar driver förändring

När unga själva talar om segregation handlar det mycket om demokrati och inflytande, sa Nazem Tahvilzadeh från Kungliga tekniska högskolan, KTH, i Sverige.

Det finns ett dilemma när vi talar segregation i Norden, sa Nazem Tahvilzadeh, forskare och lärare på Avdelningen för urbana och regionala studier på Skolan för arkitektur och samhällsbyggnad, KTH.
– Vi tror att vi pratar om samma problem, men det finns många olika sätt att förstå det. Jag utgår från ett specifikt demokratiperspektiv för det är där jag ser orsakerna.

Segregation är inte nutidens största problem, sa Nazem Tahvilzadeh.
– Vi har en miljö som håller på att kollapsa, vilket kommer ställa om spelreglerna. Vi har en ojämlikhet som växer i en takt som gör att vi är tillbaka på fördemokratisk nivå. Fascismen återinträder och med den en massa fruktansvärda idéer.

Nazem Tahvilzadeh talade om den urbana vreden.
– Det finns missnöje och det är här ungdomarna blir intressanta som social grupp.
Det är de som leder missnöjet, som protesterar mot en framtid som inte gynnar dem. De var aktiva under den arabiska våren, den gröna revolutionen i Iran och nu senast Greta Thunberg och de skolstrejkande runt om i världen.

Ungdomar kan användas som en termometer på hur det står till i samhället.
– Unga är de som har starkast intresse av att se paradoxer i samhället. Det är inte när regering och byråkrater säger att vi borde förändra oss som förändringen kommer.

Nazem Tahvilzadeh berättade om den rörelse som uppstod i den marginaliserade stockholmska stadsdelen Alby 2013. Kommunen ville sälja bostäder till ett privat företag för att ”lyfta området”.
– Resonemangen var liknande de som används i den danska diskussionen, där kommunen ser att förklaringen till segregationen ligger i upplåtelseformerna av bostäder.

Ungdomarna ville stoppa försäljningen och menade att de själva kunde lyfta området. De började samla namn till en folkomröstning, eftersom man enligt kommunallagen i Sverige får hålla en sådan om tio procent av dem som kan rösta begär det.

Ungdomarna fick in tillräckligt många namn. Men innan kommunfullmäktige behandlat namnlistorna skrev de på ett avtal med den privata fastighetsägaren som fick köpa bostäderna.
– Man kan lära av hur ungdomarna gjorde motstånd på lokal nivå, hur de

hanterade problem med stadsutveckling och demokrati. Var det någon som på sina demonstrationsplakat hade skrivit ”Vi vill inte ha segregation?”. Nej, de skrev ”Vart tog demokratin vägen?”, ”Varför räknas inte vi?”. När ungdomarna själva ska artikulera problemet handlar det mycket om demokrati, sa Nazem Tahvilzadeh.

Rörelsen var en del av en större förortsrörelse i svenska storstäder, som Nazem Tahvilzadeh inte tror finns i de andra nordiska länderna. Den rörelsen kan vara en förklaring till skillnader mellan länderna, menade han.
– Den här typen av rörelser påverkar hur vi tänker på den här typen av sociala problem och vilka lösningar vi kan föreställa oss.

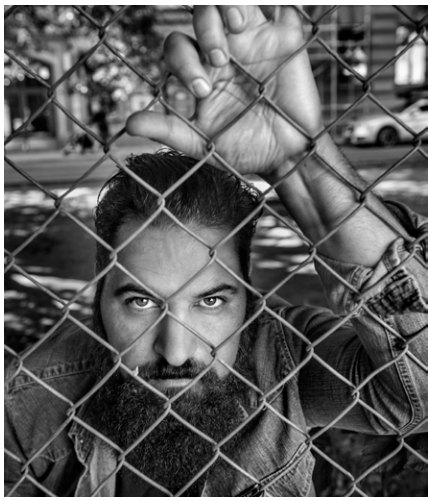

Nazem Tahvilzadeh, forskare, Kungliga tekniska högskolan, KTH, Sverige

Förortsrörelsen har sitt ursprung i förorten Husby, där det 2010 skapades ett dialogprojekt. Ungdomar fick pengar för att skriva en rapport om att vara ung i stadsdelen och vad som behövdes.
– Men efter några år märkte de att det inte levererades så mycket som lovat. Då började de i stället att demonstrera mot nedläggningar av vårdcentraler och postkontor. I ett fall ockuperade de ett lokalt kulturhus, tillsammans med en massa andra föreningar. De vann striden och kulturhuset fick vara kvar.
– Vad rörelsen gjorde var att de avklädde paradoxen att vi har en massa politiker och byråkrater som pratar om att motverka segregation, men samma typer av organisationer fattar beslut som förvärrar levnadsförhållanden i de här stadsdelarna.

Ungdomarna reste frågan om segregation på ett intressant sätt, sa Nazem Tahvilzadeh.
– Segregationen är en konsekvens av ojämlikhet och de demokratiska problemen i samhället. Ungdomarna känner att de inte är fria i var de kan gå i skolan, vilka jobb de kan få. Segregationen återskapar ojämlikheterna och döljer dem för dem som det går bra för i samhället. Hur skulle vi med hjälp av demokratiska hjälpmedel kunna motverka detta?

Sverige har en mer ungdomsdriven diskussion än i de andra länderna, enligt Nazem Tahvilzadeh. De flesta kommuner arbetar med ungdomsdialoger där man engagerar unga i ungdomsråd eller liknande.
– Det skapar möjligheter inför framtiden. Men vi måste erkänna att det handlar om ett väldigt begränsat medborgarskap. Man får tycka till om vad man drömmer i de mest fria ordalag. Men vem är det som lyssnar?

Ungdomar behöver en egen offentlighet, ett rum där de kan sätta sina egna villkor, sa Nazem Tahvilzadeh och visade en bild på en poesitävling i Stockholmsförorten Rinkeby, en festival skapad av ungdomarna själva. Det är den sortens rum som behövs, menade han.
– Inte genom att ni skapar dem, utan genom att ni skapar en grogrund för ungdomarna själva att skapa.

Alla en del av urbana normen

Det finns stora likheter mellan unga i glesbygd och i utanförskapsområden. Ungdomarna förväntas vilja lämna sin hemtrakt. Det sa Lotta Svensson, Hälsinglands utbildningsförbund.

Lotta Svensson, Hälsinglands Utbildningsförbund, HFUB, Sverige

När Lotta Svensson skulle intervjua unga på den svenska landsbygden trodde hon att de skulle vilja flytta ifrån de mindre orter där de växte upp. Lokalpolitiker och tjänstemän tyckte att det var besvärligt att så många ville flytta, men "samtidigt så naturligt". Men när Lotta Svensson talade med de unga själva trädde en annan bild fram.
– Jag mötte förstås de blivande "flyttarna" som tyckte att det var genom att flytta till större städer som man utvecklades. Men det visade sig också att det fanns de som ville stanna, killen som hade varit och jobbat i Stockholm men inte ville vara där. "Vad finns det i Stockholm som inte finns här, bara en massa folk".

De som ville stanna kvar möttes ofta av attityden "Jaha, ska du vara kvar här? Är du dum eller?". Forskarna och politikerna brydde sig inte så mycket om dem, fokus låg i stället på dem som förväntades flytta.

Klass- och könsperspektivet blev tydligt när Lotta Svensson gjorde en enkät. Arbetarklasskillarna vill stanna och få jobb men var tveksamma till om det skulle gå. Arbetsklasstjejerna var mer flexibla, men hade fokus på tryggheten och nätverket. För medelklasskillarna låg fokus på jobb och status som fanns någon annanstans, även om de egentligen tyckte att kommunen var okej. Medelklasstjejerna ville bort, egen utveckling fanns utanför kommunen.

Ungdomarna fick skriva uppsatser.
– Här blev gruppnormerna så tydliga. Man var en tönt om man ville stanna, cool om man ville flytta.

När Lotta Svensson förstått hur ungdomarnas attityder såg ut började hon lyssna på hur de vuxna resonerade.
– Även de var av åsikten att ambitiösa ungdomar vill flytta. De ville inte hindra någon från att flytta. Det var ungefär som om jag skulle ha sagt att jag ville det, bara genom att påpeka att det också fanns de som ville stanna.

De vuxna drog slutsatser att unga inte var intresserade av lokala frågor. Det var ingen idé att ta med dem i politiskt arbete eftersom de ju ändå skulle flytta om något år.

För femton år sedan då en del av intervjuerna gjordes fanns hoppet om att de som flyttade sedan skulle vända tillbaka, men enligt Lotta Svensson visade det sig att detta sällan hände.

Lotta Svensson började fundera på hur det skulle vara om hon hade velat bo kvar och fått höra att det var fel.
– Hur skulle det landa i mig? Jag hade en fråga i enkäten om man trodde att lokalpolitikerna ville att man skulle bo kvar. Om det är någon som skulle vilja det borde det ju vara politikerna.

Av dem som var på väg bort trodde 70 procent att de var önskade. Men av dem som ville stanna var det bara 30 procent som kände sig önskade.
– De som förmår stanna drar sig tillbaka när de inte känner att någon tror att de kan bidra med något. De lever sina vuxna liv i kommunen, men bidrar inte till att utveckla den.

”De som förmår stanna drar sig tillbaka när de inte känner att någon tror att de kan bidra med något.”

Detta är ett exempel på den urbana normen, som osynliggör landsbygden och säger att staden är den rätta platsen.
– Om vi lever med den urbana normen utan att veta om den, kommer den att vägleda vilka beslut vi fattar, vad vi tror är bra och sant, sa Lotta Svensson.

Lotta Svensson och hennes kollegor påbörjade ett lobbyarbete för att få Ungdomsstyrelsen att ägna sig även åt landsbygdsungdom.
– Då såg man att de unga där inte kände sig delaktiga i samhället och att de i något lägre grad stödde demokrati. ”Om det är det här ni kallar demokrati kanske vi ska ha något annat”, resonerade de.

När Lotta Svensson blev ombedd att sammanfatta sin avhandling ”Vinna eller försvinna? Drivkrafter bakom ungdomars utflyttning från mindre orter” i en mening blev det: ”Här får du inte vara med om du inte flyttar härifrån”.
– Bristande erkännande och delaktighet gör att man känner sig fel, dum och värdelös. Det blir ett privat misslyckande när man inte lever upp till normen, när det egentligen är ett strukturellt problem.

Det som behövs är självkänsla och självförtroende. Det är något som det offentliga kan bidra med, menar Lotta Svensson.
– Det handlar om hur de offentliga institutionerna bemöter människor på landet. Det offentliga erkännandet bidrar till ens självaktning. Här är vi och förortsforskarna överens om vad man behöver jobba med, stigmatiseringen, att man tydligen bor på fel ställe och får skylla sig själv. Delaktighet spelar roll, det säger all forskning.

Likheter mellan landsbygd och utsatta områden

Varannan ung känner sig inte inkluderad i samhället, sa Ylva Saarinen från Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, MUCF.

Det finns olika tolkningar av vad social inkludering är, konstaterade Ylva Saarinen, projektledare för MUCF:s rapport ”Vilka ska med? Ungas sociala inkludering i Sverige”.
– Men när vi på MUCF talar om ett inkluderande samhälle handlar det om tillhörighet, delaktighet i samhällslivet, möjligheter till inflytande och att kunna delta i beslutsprocesser som rör det egna livet. Det handlar också om att ha tillgång till resurser, socialt stöd, samhällsservice och kommersiell service, sa Ylva Saarinen.

I rapporten tas alla dessa aspekter upp, men under seminariet fokuserade Ylva Saarinen på tillhörigheten.

I en nationell enkät till unga i åldersgruppen 16–25 år, ställdes frågan om i hur stor utsträckning unga kände sig inkluderade i Sverige som land. Det var 47 procent som upplevde att de var inkluderade i stor eller mycket stor utsträckning. Unga i landsbygden kände sig inkluderade i lägre grad än unga i såväl städer som utsatta områden.
– Vi ställde också frågan om hur de upplevde inkluderingen i sin kommun och bostadsområde. Där ser vi ingen skillnad mellan unga på olika platser. Det är just i Sverige som land som skillnaden märks.

De unga fick frågan om de upplevde att de behövdes i Sverige som land. Det var 52 procent i riket som gjorde det, men andelen var lägre bland unga i landsbygden.
– Vi kan ta med oss det här, att det är ganska många som känner att de inte är inkluderade, och komma ihåg att andelen är lägre på landsbygden.

Rapporten bygger även på intervjuer i tolv fokusgrupper i olika delar av landet, med ungdomar i åldrarna 17–23 år.
– När de talar om inflytande säger de att ”när jag känner att mina föräldrar har inflytande så kan jag få inflytande genom dem”. För det var ganska många ungdomar som sa att de inte blev direkt tillfrågade av kommunen.

Det visade sig att känslan av inflytande var större bland dem som var engagerade på fritiden, som gjorde saker för och med andra unga. Det gällde särskilt dem som ordnade evenemang, både för att det var roligt och för att visa att de bodde i ett bra område.
– ”Jag vet att det är bra område och önskar att andra skulle förstå det”, sa de.

När det gällde vad som försvagar inflytande tog flera upp misstro mot offentliga aktörer.
– De trodde inte att det offentliga ville dem väl. När de själva försökt påtala problem hade de inte sett att det lett någonstans. Känslan är att man frågar dem som en PR-åtgärd, för att kunna kryssa i att man haft ungdomsinflytande.

Ylva Saarinen, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, MUCF, Sverige

Flera tog upp att de varit med i satsningar som i alla fall de själva trodde var menade som inflytandesatsningar.
– Upplevelsen av att ha varit med, deltagit och bidragit, men inte ha sett att det tagits tillvara drev på känslan av att inte lita på de offentliga myndigheterna.

Det som beskrevs som stärkande av tillhörigheten var att man kände sig hemma i sitt bostadsområde och med dem som bor omkring en.

Försvagande för tillhörigheten var den negativa bilden av orten, som skapade en känsla av att man inte riktigt räknas och anses vara sämre än andra. Det

gav negativa konsekvenser, som att man till exempel satte en annan adress i sitt cv.
– De som inte var intresserade av idrott när det var den ena fritidsaktivitet som fanns på orten fick åka någon annanstans. Då kände de ofta att de inte var välkomna där.

Samtidigt som många tyckte mycket om sin ort, så såg de den som sämre.
– Man ser att servicen inte är lika bra som på andra håll och att det inte finns lika mycket fritidsaktiviteter. Det försvagade känslan av tillhörighet.

Vad kan man göra för att stärka ungas inkludering? Baserat på de ungas svar i rapporten lyfte Ylva Saarinen fram behovet av att stödja ungas egen organisering och föreningsliv.
– Vi ska också prata om orter på ett annat sätt. Alla är bra på sitt sätt. Här kan man också ifrågasätta att man kallar områden för utsatta områden.

Det är viktigt att skapa trygga sammanhang där unga vågar uttrycka sig.
– När man var med i en satsning var det ändå inte självklart att känna att man kunde uttrycka vad man kände och ville.

Ylva Saarinen nämnde även vikten av att undersöka olika ungas skilda behov.
– Ta till exempel de som behöver pendla långt för att gå i skola, eller flytta till hemifrån för att gå gymnasiet. Det är inte alltid lätt att flytta hemifrån vid 15, 16 års ålder och förväntas klara sig själv.

Vilka lärdomar kan man då dra utifrån rapporten? Det Ylva Saarinen framför allt ville lyfta fram var de liknande utmaningarna i landsbygd och utsatta områden.
– Berättelserna liknar varandra. Upplevelsen är att det blir sämre där man bor och det minskar känslan av att det är lönt att engagera sig för att förändra på den egna orten.

Båda grupperna beskrev en brist på mötesplatser. På landsbygden fanns mötesplatser, men de var bara öppna för dem som var under 20 år. Det fanns också en brist på kommersiella mötesplatser. I de utsatta områdena fanns mötesplatser som var öppna även för dem över 20, men de hade tagits över av vissa killgäng.
– Det finns liknande utmaningar i områden som inte är det vi tänker på som städer. Den urbana normen påverkar oss. Det behöver vi ta med i tanken. Vi behöver också fundera på om det är så stora skillnader som vi tror mellan att växa upp som ung i det vi tänker på som storstädernas utsatta områden och i landsbygd och glesbygd.

Rapporten är också den svenska delstudien i det nordiska projektet NABO, där liknande studier genomförs i alla nordiska länder och i Färöarna, Grönland och Åland.

Norska unga känner sig delaktiga

Unga ser sig som en del av det norska samhället, visar ett pågående forskningsprojekt om social inkludering som Esben Olesen, Nordlandsforskning, berättade om.

De flesta unga i Norge ger uttryck för att det i hög grad är möjligt att påverka samhället, sa Esben Olesen som berättade om resultat från pågående forskning i projektet Nabo.
– Unga känner tillhörighet till platsen där de bor, oavsett om det är i en storstad, mellanstor stad eller småstad på landsbygden. Överlag känner de sig trygga i lokalområdet och talar varmt om sin hemtrakt.

När det gäller vilken plats man identifierar sig med finns det olika tendenser.
– De flesta identifierar sig med stället de kommer ifrån. Men en stor grupp identifierar sig både med platsen där man är född och med den som föräldrarna är från. Man identifierar sig med en stad eller ett land där man aldrig har bott. Sedan finns en liten grupp som inte känner att de hör till någonstans och som vill flytta iväg, för att få utbildning eller prova på att leva i storstad.

Den grupp som inte känner tillhörighet och som vill flytta iväg kan inte tänka sig att återvända till staden där de växt upp. Men de övriga kan tänka sig att vända tillbaka efter att till exempel ha utbildat sig någon annanstans.

Alla dessa ungdomar, oavsett var de kommer ifrån, känner sig som en del av det norska samhället.
– Ingen säger ”jag känner mig inte norsk”. De som bor i stora städer, små städer, priviligierade områden, utsatta områden, alla känner sig norska.

Men stigmatisering finns även i Norge, särskilt i storstäder.
– I Oslo finns det skillnad på öst och väst. Det är de unga otroligt uppmärksamma på. En man från utsatt område sa ”vi har fördomar om dem och de har fördomar om oss. Vi tänker att de är pappas pojkar ”.

”Pappas pojkar” är killar som flashar dyra saker som deras pappor betalt.

De unga från utsatta områden känner att de blir stigmatiserade. Deras stadsdel förknippas med kriminalitet. De blir bemötta med fördomar på grund av hur de ser ut och klär sig. Det kan handla både om hudfärg och religiösa uttryck.

– De upplever att okända tittar på dem på ett visst sätt, har ett kroppsspråk som uttrycker att de inte tycker om dem.

Esben Olesen, forskare, Nordlandsforskning, Norge

De vänder sig mot bilden som ges av dem och deras områden.
– De säger att det har hänt några dåliga saker, men att medierna överdriver. ”Folk tror att det är så otryggt att de inte längre vågar att ta tunnelbanan hit”. De som bor där förnekar inte att det hänt saker, men menar att det i allmänhet inte är otryggt i deras område.

Unga från små eller medelstora städer berättar att de måste vara försiktiga med att hänga med fel personer, folk som använder droger till exempel. Annars kan man bli smittad av deras dåliga rykte så att ens egna handlingar tolkas på ett negativt sätt av lokalsamhället.

”Det är inte så att de vuxna alltid frågar efter deras åsikter, men vill man ha inflytande kan man få det.”

De norska ungdomarna upplever en hög grad av inflytande. Det gäller på landsbygden, i små, medelstora och stora städer.
– Det är inte så att de vuxna alltid frågar efter deras åsikter, men vill man ha inflytande kan man få det.

De kommuner som är med i Esben Olesens undersökning har ofta formella arenor för inflytande, vanligen icke-partipolitiska ungdomsråd.
– De unga som är med i råden säger att de verkligen har möjlighet till konkret inflytande. De upplever i hög grad att de vuxna tar dem på allvar.

Men det finns tre typer av berättelser, säger Esben Olesen.
– De unga med erfarenhet av ungdomsrådsarbete har jättestor kunskap om hur man kan få inflytande, vet vem man ska prata med för att få inflytande. Sedan finns de som inte är engagerade formellt. De har mindre kontroll på hur man får inflytande. Sedan finns en stor grupp som är uttalat ointresserade av att få inflytande.

I de utsatta områdena finns unga som säger att de skulle kunna få inflytande men de kan inte förklara hur de skulle få det.
– De har inte det byråkratiska språket som är nödvändigt för att kunna utöva inflytande.

Esben Olesen summerade forskningens resultat hittills.
– Det finns segregation i de stora städerna. I mindre städer och på landsbygden finns segregation knuten till vilka man umgås med. Det finns en grupp unga som inte har möjlighet till inflytande trots att de säger att de har det. Men de saknar det sociala och kulturella kapital som skulle behövas för att utöva inflytandet.

Skammen är inte deras

Skamlös är bland det värsta man kan bli kallad i vissa kulturer. Men Nancy Herz och Sofia Nesrine Srour har valt ordet som titel på sin bok och säger att skammen inte är deras.

Nancy Herz och Sofia Nesrine Srour berättade om boken Skamlös, som de skrivit tillsammans med Amina Bile. Boken handlar om att begränsas, tillrättavisas och skambeläggas.

De skrev boken för två år sedan, utifrån ett engagemang som de och många andra unga i Norge hade, sa Nancy Herz.
– Det handlade om rätten att leva ett liv där man kan definiera sig själv och göra fria val. Vår historia är inte hela sanningen, det är bara en version. Vi hoppas inspirera andra unga att ta kampen mot social kontroll, rasism och diskriminering på andra fronter.

Hon definierade vad skam är.
– Skam är en känsla de flesta av oss känner igen. Alla har känt det minst en gång, kanske till och med i dag. Skammen är inte dålig, det är den som gör att alla sitter här och har kläderna på sig! Men den negativa skammen behöver vi ta tag i, den som leder till att man kanske gör sig själv mindre än man är.
– Det är den skam du känner när du inte har gjort något fel, men ändå är det du som skambelägger dig, sa Sofia Nesrine Srour.

Nancy Herz och Sofia Nesrine Srour, författare och debattörer, Norge

När man talar om negativ social kontroll handlar det ofta om skam och ära, sa Sofia Nestine Srour och gav det hon döpt till glashusexemplet.
– Norge är ett fritt land, där alla har rätt att bestämma över sitt eget liv. Likväl upplever några att de inte har möjlighet till det. Det är som att leva i ett glashus. Det är en illusion av att leva i frihet. Du ser friheten men den gäller inte dig. Du ser andra leva i den frihet du så gärna vill ha, men den gäller inte dig. För dig gäller andra spelregler, sociala normer som du måste följa. Då mister du ofta självbestämmanderätten och valfriheten. Några mister också rörelsefriheten. Du måste slå på glasväggarna, glasfönstren, innan du kan slå på glastaket som andra slår på.

Glashuset är en metafor för en miljö eller en släkt som man kommer ifrån. Den som inte följer reglerna drar skam över familjens eller släktens ära.
– Du som enskild individ är inte så viktig, men du är viktig som en mindre del av något större, för ärans skull.

Den som inte följer reglerna kan kallas skamlös. Det är ett vanligt skällsord på flera språk, arabiska, urdu och somaliska.
– Skamlös är kanske det värsta du kan kallas i vissa kulturer. Så det handlar om att redefiniera ordet. Det är inte vi som är skamlösa när andra begränsar oss, sa Nancy Herz.

De använder ordet ironiskt för att ta tillbaka ordet, sa Sofia Nesrine Srour.
– Jag minns första gången jag blev kallad skamlös. Det var när jag stöttade en rappare i hijab på Facebook. Jag fick kommentarer om att jag också var skamlös. Utan att tänka svarade jag att jag äger inte din skam. Det var väldigt befriande att börja säga att jag äger inte den skam du lägger på mig. Det är de som tror att de har rätt att tycka saker om våra liv som är skamlösa.

Boken handlar inte bara om dem själva. De har samlat in berättelser från åtta andra unga kvinnor i minoritetsmiljöer, för att visa hur nyanserade upplevelserna är. Ett inslag i boken är en lista med ”goda råd” de fått under sin uppväxt.
– Ett råd jag fått är ”Kära syster, du är en pärla i ett skal, håll skalet stängt”, sa Sofia Nesrine Srour.

”Skamlös är kanske det värsta du kan kallas i vissa kulturer. Så det handlar om att redefiniera ordet.”

Råden handlar ofta om sex. Ett ämne som man inte ska prata om, samtidigt som många gör just det.
– Det sägs att det kan synas på hur någon går om personen är jungfru eller inte. Man ska inte äta banan offentligt. Anledningen till att vi tar upp de här exemplen är att sexismen finns. Det är inte bara flickor med invandrarbakgrund som upplever att de blir begränsade. Det handlar om partiarkatet, strukturer som begränsar oss alla. Det drabbar både tjejer och killar och när vi talar om skam vill vi inte reducera det till ett invandrarproblem, sa Sofia Nesrine Srour.
– Detta sker på tvärs över kulturer, etniciteter och landgränser, sa Nancy Herz.

De har själva fått kritik från olika håll, fortsatte hon.
– Ena sidan menar att vi svärtar ner vår egen kultur, andra att vi inte tar tillräckligt avstånd från den. Om man retar upp båda ytterkanterna har man gjort något bra.

Norge, Danmark och Sverige har olika infallsvinklar på segregation, sa Nancy Herz.
– På några håll pratar man mycket om ghetton och ”de andra”, på vissa håll pratar man inte om det alls. Men vi tror att man kan prata om detta på ett sakligt och konstruktivt sätt.

Det behövs en kärna som är antirasistisk, feministisk och intersektionell, sa hon och vände sig direkt till den nordiska publiken.
– Där vill vi ha er med oss! För om vi sitter i varsitt land utan att tala oss samman kommer vi inte vidare.

Unga i dag har många olika erfarenheter av både social kontroll och rasism, konstaterade hon.
– Det är så många andra ismer som försöker att kuppa debatten och vårt språk. Vi måste tala med varandra i stället för om varandra.

De får ofta stöd från fel håll, berättade de.
– Vi får inte bara stöd från dem som är eniga med oss, för att de bryr sig. Många försöker använda oss, säger att vi visar hur svårt det är att vara invandrare och att man därför ska stoppa invandringen, sa Nancy Herz.
Sofia Nesrine Srour bar tidigare hijab, något hon valde själv.
– Då fick jag höra att jag inte var fri. När jag sedan som mitt fria val tog av den fick jag mejl i inboxen med hjärtan. Det är vad jag kallar hobbyfeminism och liksomsolidaritet. Väldigt många vill rädda invandrarkvinnor, men sorry vi räddar oss själva.

Ta ungdomar på allvar

Fadumo Muhyadin och Ali Saloum är två gymnasieungdomar som har deltagit i UNIK-projektet som drivs av Västerås stad. De var inbjudna till konferensen för att från scenen kommentera en del av det föreläsarna sa.

Fadumo Muhyadin och Ali Saloum, studerande, Västerås, Sverige

UNIK står för Ungt nutida inflytande i kommunen. Det är en metod som bygger på forskning från Örebro universitet. Fadumo Muhyadin och Ali Saloum möter unga i skolan, på fritidsgårdar och andra ställen där de är. Det är meningen att även de unga som inte är engagerade ska komma till tals.

– Vi hade skejtare i Västerås som inte har någonstans att vara. De brukar skejta på väggar och cykelställ. Det tyckte inte vuxna om. Men det fanns ingen skejtpark för dem, så det fixade vi, berättade Ali Saloum när han fick frågan om de åstadkommit något konkret.

Moderatorn Linus Wellander från MUCF undrade hur det varit för dem när de deltagit i möten och konferenser inom kommunen.
Ali Saloum svarade:
– De försöker nog mest fokusera på varandra och ta del av varandras åsikter. Den senaste konferensen var på Konserthuset i Västerås. Vi satt i olika grupper, och nej, det gick inte. De pratade över mig.
– Det känns som att det har varit möte efter möte och det är inte några förändringar alls. Det är ingen som tar en seriöst, helt enkelt, sa Fadumo Muhyadin.
– Och då är ni ändå med i ett av de projekt som lyfts fram i Sverige som ett av framgångsprojekten, sa Linus Wellander och undrade om de hade något tips på hur möten skulle kunna bli bättre.
– De skulle ha lyssnat, sa Ali Saloum.
Fadumo Muhyadin höll med:
– De skulle ta ungdomar mer seriöst, för det finns ungdomar som har så många bra idéer. Det gäller bara att lyssna på dem, vad de har att framföra.

Slutord från konferensen: Skapa ett inkluderande Norden

Segregation är en fråga som engagerar. Metoder och problembeskrivningar kan skifta, men det gemensamma målet är att skapa ett samhälle där alla medborgare känner samhällelig tillhörighet.

För att bryta och på lång sikt förebygga segregerade samhällen behöver vi arbeta på flera nivåer samtidigt.

Unga behöver få möjlighet att delta och påverka sin livssituation, forskningen behöver fritt fortsätta att utvärdera och ta fram förslag på insatser och politiken behöver våga satsa. Tillsammans går det att göra skillnad.

"Det tydligaste budskapet är att alltid utgå från ett barnrätts- och ungdomsrättsperspektiv när vi genomför politik. Vilka konsekvenser skulle de här insatserna kunna få för barn och unga?"
Jeff Jonsson, projektledare för det svenska ordförandeskapet Nabo.

"Det finns många exempel på när man tar med ungdomar men sedan kör man på, checkar av att man haft några ungdomar med. Man ska göra det på riktigt."
Kristin Marklund, projektledare för nordisk samverkan om integration.

Om ungas sociala inkludering i Norden

De senaste åren har frågor om social inkludering och segregationens konsekvenser för människors livsvillkor fått allt större plats i den politiska debatten. Social inkludering kan beskrivas som allas möjlighet att delta i samhällslivet utifrån sina egna förutsättningar, oavsett socialgrupp, inkomst och bostadsort.

Under 2018 var Sverige ordförande i Nordiska ministerrådet. MUCF tilldelades ett ordförandeskapsprojekt som handlar om hur länderna kan främja social inkludering bland unga. Projektet heter Nabo och ska lyfta ungas röster. Nabo är det fornnordiska, danska och norska begreppet för granne. Ordet ska förmedla de saker som är gemensamma för de nordiska länderna. Projektet är treårigt och pågår till 2020.

Nordens välfärdscenter och Sveriges ungdomsorganisationer (LSU) är projektpartners. Nordens välfärdscenter tar fram lärande exempel och LSU hjälper MUCF att identifiera unga till fokusgrupperna.

Här nedan finner du texter och länkar till filmer som beskriver projekt och verksamheter där unga ges möjligheter till inflytande, socialt stöd och sociala nätverk.

Exempel är valda utifrån följande kriterier:

- i vilken grad barn och unga får inflytande över utformningen av verksamheten
- att ungdomars lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck, etnisk tillhörighet, religion eller funktionsnedsättning tillgodoses
- hur innovativ verksamheten bedöms vara
- att verksamheten går att implementera på kommunal, regional och nationell nivå i Norden

”Förlaget gjorde mig frisk”

Föreningen Demokratipiloterna startade Dynamo – Möjligheternas Förlag, som drivs av unga med psykosociala funktionsnedsättningar. Redaktionsmedlem Lise Arnstberg tog sig ur depressionen när hon fick uppdraget att göra en bok.

Den ideella föreningen Demokratipiloterna driver det sociala och kulturella centret Dynamo i Stockholm. Här välkomnas cafébesökare, praktikanter och människor i alla åldrar som arbetsträna. Mötesplatsen samlar omkring fyrtio föreningar, olika projekt och kulturaktiviteter. Unga och uttrycksfulla människor med olika funktionsnedsättningar möts här – många med drömmen om en framtida kreativ karriär.
Demokratipiloternas verksamhetschefer såg potentialen i målgruppen:
– Dessa unga fastnar alltför ofta i arbetsmarknadspolitiska återvändsgränder. Med inspiration av unga som just det året arbetsträna de på Dynamo bestämde vi oss för att söka projektmedel för Dynamo – Möjligheternas Förlag, säger föreningens verksamhetschef Maria Lohe.

Lise Arnstberg, redaktionsmedlem, Dynamo, Sverige

Samma möjligheter som andra

Lise Arnstberg har varit redaktionsmedlem sedan starten 2015:
– Vi var så brokiga. Ett gäng halvtidssjukskrivna som kom att bli sammansvetsade. Första året pratade alla om punk. Vi testade allt för att se vad som funkade för just oss och fick resultat. Jag växte snabbt in i rollen som formgivare. Mitt uppdrag var tydligt: Gör en bok.

Redaktionen har med stöd från projektledaren Anna Lundgren och verksamheten på Demokratipiloterna bedrivit all förlagsverksamhet. Första uppdraget var att skapa en antologi med ungas röster i fokus. De kontaktade skribenter, skapade affischer och hemsida, valde ut bidrag till antologin, korrekturläste, formgav materialet, kontaktade tryckeri, marknadsförde och sålde därefter boken. Anna lockades av utmaningen att bilda förlag som drivs av unga med olika psykosociala funktionsnedsättningar – att få unga att hjälpa sig själva till riktiga jobb. På tre år skulle hon skapa förutsättningar för att ombilda förlagsidén till eget företag efter projekttidens slut.

Att följa ungdomarnas utveckling genom projektet har gjort stort intryck. Osäkerhet och sviktande självförtroende har med tiden ersatts av en tro på sig själva och en insikt om att de faktiskt kan – att de har samma potential och möjligheter som alla andra till att få jobb.

Öka delaktighet i det kulturella rummet

Första året rekryterades förlagets medlemmar där unga med en kreativ ådra efterlystes, främst via Arbetsförmedlingen och Demokratipiloternas övriga verksamhet. Under projektets andra år växte rollerna fram allt tydligare. Individernas styrkor och intressen blev vägledande för redaktionens sammansättning. Till slut satt där ett gäng redaktörer och formgivare. Tillsammans hade de startat ett bokförlag:

– Målet var att starta ett förlag som drivs av unga med psykisk och social funktionsnedsättning, att ge ut tre böcker före projekttidens slut, att skapa riktiga jobb och att inkludera unga med erfarenhet av psykisk ohälsa i litteratur- och kulturvärlden. Nu när förlaget förvandlas till företag kan jag konstatera att vi uppnådde målen, säger Maria Lohe.

Ökad arbetskapacitet

Lise, som har en autismspektrumdiagnos, var 23 år gammal när hon började arbetsträna på Demokratipiloterna som senare kom att starta förlaget. Då hade hon varit sjukskriven i två år.

Anna Lundgren, projektledare Demokratipiloterna, Sverige

– Jag blev alltmer deprimerad och utmattad under sjukskrivningen. När jag kom till Demokratipiloterna var jag skör och nedbruten, jobbade fyra timmar i veckan till en början. Här behövde jag inte orka vara social och låtsas vara glad. Jag kunde vara hemma om jag mådde dåligt en dag och det var okej. Under arbetsträningen på Demokratipiloterna byggde hon upp sitt självförtroende. Utan tiden här hade hon aldrig vågat ge sig in i förlagsprojektet. Lise berättar att förtroendet från projektledare Anna var avgörande. Någon trodde på henne. Det fanns tid för att jobba i sin egen takt och hennes lojalitet gentemot förlaget växte sig allt starkare.

– Förlaget är ingenting om inte redaktionen gör sina arbetsuppgifter. Jag behövs här. Det var viktigt för mig att ha tillgång till Anna hela tiden och att projektet var långsiktigt. Hon stärkte mig, fick mig att förstå att min roll som formgivare var viktig. Jag visste att det fanns en plats för mig under tre år. Min kapacitet har ökat markant sen jag började här. Förlaget gjorde mig frisk.

Egen erfarenhet – en tillgång

"Learning by doing" – deras punkmetod som saknar pekpinnar har legat till grund för att driva förlag, skapa kundrelationer, producera böcker, sälja, möta författare och läsa manus. Att våga misslyckas och lära sig genom erfarenheter har varit viktigt. Deltagarnas funktionsnedsättningar betraktas som en styrka i förlaget, säger Anna:

– Ungdomarnas självupplevda erfarenhet skapar trovärdighet. Deras kunskap om sin egen funktionsnedsättning är en stor tillgång i förlagsarbetet. Det är utmanande och häftigt att skapa något nytt tillsammans med ett gäng mycket begåvade unga människor.

Förlaget har med inspiration från Demokratipiloterna inlett varje möte med "Rundan". Redaktionsmedlemmarna har fått ett tema där de under en viss tid får tala fritt om ämnet. De andra lyssnar utan att kommentera, avbryta, skratta eller fråga. Det som sägs stannar i rummet.

– Rundan har varit viktig för gruppens utveckling. Här lär de känna varandra. I kombination med samtal om förbättringsmöjligheter har rundan skapat tillit och öppenhet i gruppen. Varje vecka har jag även genomfört individuella

Dynamo – Möjligheternas Förlag
www.demokratipiloterna.se, www.dynamoforlag.se

Verksamhetens syfte
Att ge ut inkluderande litteratur, öka kunskap om olika diagnoser samt om psykisk ohälsa.
Att vidga arbetsmarknaden för unga med psykosociala funktionsnedsättningar.
Att öka omvärldens kunskap och därmed öka dess förståelse och tolerans.
Att stärka målgruppens självförtroende och självkänsla.

Verksamhetens kärnvärden
Se alla sidor - fokusera på målgruppens kreativitet och potential.
Punk - lära sig att hitta lösningar utan pekpinnar, lära sig genom uppgiften, leta efter kunskap.
"Learning by doing" - unga genomför och driver förlaget i sin takt
Hur är verksamheten finansierad och organiserad?
Den ideella föreningen Demokratipiloterna driver Dynamo – ett socialt och kulturellt center.

Hur är verksamheten organiserad och finansierad?
Projektledaren anställdes av föreningen med stöd från Arvsfonden, lönebidrag från arbetsförmedling, aktivitetsersättning från försäkringskassa. Bokförsäljning, tryckproduktion och projektbidrag förväntas finansiera förlaget i framtiden.

Samverkansaktörer
Arbetsförmedling, försäkringskassa, bokförlag som erbjuder praktik. Mentor från Autism- och Aspergerförbundet. Referensgrupp med representanter från exempelvis förlagsbranschen, arbetsförmedlingen och dagspress. Frilansande korrekturläsare och illustratör.

Målgrupp
Unga mellan 18 och 30 år med sociala och psykiska funktionsnedsättningar.

samtal med fokus på frågan - vad vill du? I sina roller har de aldrig lämnats ensamma. De har haft en redaktionskollega vid sin sida samt ständig tillgång till mitt stöd.

Bra med viss naivitet

Tydlig handledning och strukturerade arbetsdagar har varit en förutsättning för individernas utveckling för att på sikt uppnå självständighet. Ungdomarnas gemensamma utmaningar har främst handlat om ångestrelaterad stress och utmattning.
– Vi normalstörda kan uppleva obehag i stökiga miljöer, men vi går vidare när vi lämnat platsen. Dessa unga individer med diagnoser som ADD, Asperger,

kroniskt trötthetssyndrom och tvång kämpar med en ihållande trötthet och utmattning som tar över när pressen och arbetstempot ökar.

Anna Lundgren menar att tidsutrymmet i projektets första del var generöst. Uppgifter som uppskattades ta två timmar kunde få ta tre dagar. I takt med att bokproduktionen sattes igång och uppdragen blev allt fler, krymptes marginalerna och samtliga ungdomar fick jobba på – men det gick.
– Vikten av handledning och generöst tidsutrymme kan inte nog betonas. Med facit i hand hade vi behövt fler handledare. Samtidigt är det bra med en viss mängd naivitet och en tro på att allt är möjligt!

Enorm potential

Visst har det gungat när gruppen förändrats, säger Anna. Därför har det varit viktigt med tydliga nedskrivna rutiner. Trygghet har stått i fokus, samtidigt som målet har varit att starta ett företag, som i sin form är en osäkerhet. Dessa unga hade aldrig vågat tro på sina förmågor inom förlagsvärlden, om det inte vore för projektet, säger hon:
– Två av landets största bokförlag har erbjudit våra redaktionsmedlemmar uppdrag efter utförd praktik. Totalt har femton unga med psykosociala funktionsnedsättningar inkluderats i förlagets verksamhet. Affärsidén är stark och potentialen enorm. I övergången till eget företag består dock behovet av handledning, kontinuitet och trygghet för att kunna växa hållbart.

Redaktionen består i dag av tre anställda. Lise Arnstberg är en av dem som fortsätter att utveckla förlaget som formgivare och företagare.

”Vi vill engagera hela kommunen mot våld”

I Botkyrka kommun såg man ett allt grövre våld krypa nedåt i åldrarna. Det flög saxar i klassrummen och ”skoj-bråk” urartade till riktiga slagsmål. För sex år sedan påbörjades ett långsiktigt arbete för att vända utvecklingen och det är unga förebilder som bär upp satsningen.

– Jag vill få sexorna att förstå vad som händer när man slår eller säger fula ord. Ibland tänker man inte riktigt på vad man gör. Man förstår inte konsekvenserna, säger Yousef Abdullah. Han är en av 13 niondeklassare på skolan som har rekryterats till ledarskapsprogrammet MVP, Mentors in Violence Prevention. Genom programmet utbildas eleverna i hur de kan förebygga våld och vara aktiva förebilder. De håller lektioner med sjätteklassarna vid elva tillfällen under läsåret och mellan träffarna fungerar de som äldre kamrater som lyssnar och stöttar, under handledning av vuxna från skola, socialtjänst, polis och räddningstjänst.

Fler ingriper mot våldet

Det våldsförebyggande arbetet i Botkyrka involverar flera olika aktörer i kommunen och är väl förankrat politiskt. Det är ett av få exempel på våldsförebyggande arbete som drivs långsiktigt och integrerat i den ordinarie verksamheten. Många andra våldsförebyggande satsningar, i andra kommuner eller länder, drivs i projektform och då är risken stor att luften går ur när

”Det bästa med MVP är att jag får vara en positiv förebild för de yngre eleverna och det tar inte slut utanför skolan – man tänker på hur man är mot andra både i skolan och på fritiden. Jag tror att jag kommer att bli en bättre förälder på grund av det här.”

Kille i nian som är mentor.

finansieringen upphör, tror Mats Jonsson, rektor på Grindtorpsskolan. De har arbetat med MVP sedan 2015 och mentorsprogrammet genomförs nu för andra gången. Syftet är att nå långsiktiga resultat, och redan nu syns vissa effekter på skolan.
– Vi ser till exempel att det är fler som ingriper och säger ifrån mot våldet, säger han.

Utmanar normer

En viktig byggsten i MVP-metoden är att synliggöra och utmana normer kopplade till kön, och särskilt förväntningar på hur killar och män ska vara. Mats Jonsson beskriver det som att han genom arbetet med MVP på allvar har fått upp ögonen för kopplingen mellan maskulinitetsnormerna och våldet.
– Det handlar om en machokultur som finns i hela samhället, men jag tror att den kommer till uttryck på ett särskilt sätt här hos oss i och med att vi har särskilda utmaningar med hederskultur, säger han.

Metoden lägger stort fokus på rollen som aktiv åskådare. Målet är att eleverna ska börja se sig själva som en positiv kraft i sin omgivning. Att vara en aktiv åskådare handlar om att ha civilkurage och säga stopp när någon blir illa behandlad, och det kan man göra på flera olika sätt.

Skällsord och utfrysning – en form av våld

När arbetet med MVP inleddes på Grindtorpsskolan var målet i första hand att få bukt med det fysiska våldet i klassrummen och på rasterna, men det är också viktigt att se det psykiska och verbala våldet, betonar skolkuratorn Linda Pettersson, som samordnar arbetet med mentorerna på skolan. Det kan vara utfrysning eller subtila saker som blickar och miner som är svåra för omgivningen att se men där den som utsätts upplever tydligt att den blir kränkt.

Samtidigt som mentorerna stöttar sjätteklassarna får de själva stöd från nyckelpersoner på skolan. Det är till exempel alltid minst en vuxen med i klassrummet under MVP-lektioner och efteråt brukar alla samlas för en reflektion.

Mentorn Sabrin Mgadmi tror att unga pratar med unga är en viktig orsak till att MVP-metoden fungerar så bra.
– Jag tror att det är lättare för oss än för de vuxna att få sexornas förtroende. Jag kommer själv ihåg att jag brukade se upp till dem som gick i nian, säger hon.

”Tåget” – våldsprevention för yngre barn

Vid sidan av arbetet med mentorer har Grindtorpsskolan också en MVP-satsning för de yngre barnen på låg- och mellanstadiet. Den kallas Tåget och samordnas av kuratorn Sofi Sten. Arbetet omfattar både lektioner för barnen och coachträffar för skolpersonalen. Vid träffarna för personalen går de igenom teorier och perspektiv som är viktiga i våldsprevention, till exempel genusperspektiv och anknytningsteori.

Hon resonerar att det är viktigt att börja jobba med våldsprevention tidigt, redan i förskolan och på lågstadiet, för att arbetet ska få effekt.
– Eleverna formas tidigt, det ser vi inte minst när vi pratar om genus. Redan som små barn hamnar vi i roller som bygger på föreställningar om hur man ska vara som kille eller tjej, säger hon.

Arbetet med våldsprevention i skolan angår inte bara eleverna utan även personalen, betonar Sofi Sten.
– Det handlar om hur vi bemöter barnen. Vi vuxna är också genusbärare. Forskning visar att redan från att barn är ett år får flickor mer tröstande ord och fysisk beröring när de är ledsna jämfört med pojkar. Det är klart att vi formas efter det. Om vi förväntar oss att tjejer ska vilja kramas och prata mer om känslor än killar, då kommer vi att förstärka det, säger hon.

Ännu ett projekt var aldrig ett alternativ

Det våldsförebyggande arbetet i Botkyrka kommun är väl förankrat politiskt ända upp i kommunstyrelsen.
– Det finns en risk att vi politiker vill ha snabba resultat som vi kan berätta om

för väljarna, men om vi på riktigt ska kunna förändra måste vi jobba långsiktigt, säger Ebba Östlin (S), kommunstyrelsens ordförande i Botkyrka.

Hon tror att risken är stor att satsningarna blir till bloss som flammar upp och sedan slocknar om det våldsförebyggande arbetet drivs i projekt.
– Det räcker inte att ha en projektdag och sedan gå vidare. Vårt sätt att arbeta, med en tanke som löper genom hela verksamheten, lönar sig på sikt. Vi får ut mer effekt av de inlagda resurserna, säger hon.

Botkyrka kommuns arbete med MVP och Tåget inleddes 2012. De första mentorerna rekryterades 2015, så arbetet med metoden är fortfarande relativt nytt för kommunen. I en utvärdering från Skolverket, som inte specifikt handlar om Botkyrka, konstateras att MVP-metoden har potential, men att det finns vissa fallgropar. Det är till exempel viktigt att metodens manualer verkligen följs så som det är tänkt. Flera av skolorna som ingår i Skolverkets studie är i uppstartsfasen med sitt arbete. Ändå visar studien en dokumenterad positiv utveckling hos eleverna.

Det är fortfarande lite för tidigt att fullt ut se resultaten av arbetet med MVP i Botkyrka, men vissa effekter märktes snabbt, menar Pernilla Vera, kommunens säkerhetssamordnare. På skolorna såg personalen till exempel redan i början av arbetet att de fick mer information från eleverna.
– Jag vill inte kalla det att vi hade en tystnadskultur tidigare men särskilt inom skolans miljö har vuxna inte riktigt fått veta vad som händer, säger Pernilla Vera. Hon berättar att de i och med MVP-satsningen till exempel började få mer information om narkotikan i området.
– Det gjorde att polisen kunde möta upp och komma in starkt på skolan, säger hon.

Arbetet med MVP har lett till fler anmälningar till socialtjänsten och en förändring av våldet i skolan.

MVP i Botkyrka
https://www.botkyrka.se/omsorg--stod/for-vuxna/familj-och-foraldrar/sa-forebygger-vi-vald.html

Verksamhetens syfte
Våldsförebyggande arbete i Grindtorpskolan i Botkyrka. Från förskoleklass till nionde klass.

Verksamhetens kärnvärden
Det våldsförebyggande programmet Mentors in Violence Prevention (MVP):
Ungdomarna bär arbetet.
Långsiktigt arbete.
En lärdom från arbetet är att man måste lägga mycket tid på att förankra frågorna så att alla drar åt samma håll.
Fokuserar även på de yngsta barnen i förskola och de första åren i grundskolan.

TÅGET som riktar sig till de yngre åren är lika viktigt och vissa fall mer effektivt än MVP. Det handlar om att möta barnen när de fortfarande hittar sin egen normkreativitet och roll i samspel med sig och andra.

TÅGET arbetar med all personal vilket har visat sig ge bättre stabilitet och utfall. Viktigt att det är en långsiktig samverkan och att ansvaret för driften inte kan läggas på skolledningen.

Viktigt att:
- arbetet är kopplat till läroplanen
- verksamheten stöttar upp att nå måluppfyllelsen som är för skola samt som återfinns både i polisens och socialtjänstens uppdrag
- arbetet finns med i prioriteringarna för verksamhet särskilt under implementeringsåren

Hur är verksamheten organiserad och finansierad?
Det våldsförebyggande arbetet i Botkyrka kommun är väl förankrat politiskt ända upp i kommunstyrelsen. I kommunen finns ett samverkansforum med representanter från skolan, socialtjänsten och polisen.

Vilka aktörer samverkar verksamheten med?
Det är inte en skolverksamhet som är i samverkan. Det är fler aktörer som utgår från området och inom området finns fler skolor och förskolor. Det är således skola, socialtjänst, polisen, förskola och i vissa fall kultur och fritidsverksamhet.

Målgrupp
Elever från förskoleklass till och med årskurs 9. Arbetet har skolan som bas men då våld är en samhällsfråga och inte endast en skolfråga så är det en samverkan som riktar sig till en hela kommunansats.

”Jag har verkligen fått bevis på att vi på skolan kan påverka saker – och det här har fått mig att bli aktiv på min fritid! Jag är sedan några månader aktiv i Albyrådet.”

En tjej i nian som är mentor.

– Det finns fortfarande kvar men det är inte lika grovt som tidigare, och det har varit jätteviktigt för oss. Vi får återkopplingar om att studieron är bättre inne i klassrummen, men fortfarande en utmaning utanför. Det är inte så att allt är happy happy, men vi ser ändå en tydlig effekt, säger hon.

”Ungdomarna bär arbetet”

En viktig framgångsfaktor som Pernilla Vera trycker på är att man, genom MVP-metoden, har lyckats engagera unga.
– Det är ungdomarna som bär det här arbetet. De har mycket större trovärdighet hos de yngre eleverna än vi vuxna, säger hon. Att ungdomarnas engagemang är en nyckel håller polisen Mats Jonsson med om.
– Det blir något helt annat när unga pratar med varandra om de här frågorna än om polisen kommer och mässar om lag och ordning, säger han.
Mats Jonsson menar att arbetet med MVP – och särskilt fokuset på hur man kan vara en aktiv åskådare – har potential att bidra till att öka civilkuraget och skapa ett samhälle där människor i högre utsträckning står upp för varandra.

Viktigt med stöd från politiken

I dagsläget jobbar fem av Botkyrkas 21 skolor med mentorsprogrammet och tio med Tåget, MVP-satsningen för låg- och mellanstadiet.

Som tips till andra kommuner som vill börja jobba med våldsprevention lyfter Pernilla Vera särskilt fram samarbetet mellan kommunens olika aktörer och det starka stödet från politikerna som två viktiga framgångsfaktorer i Botkyrka.
– Som tjänsteperson kan man kanske känna att det är trögt, att ens politiker inte lyssnar, men då måste man vara ännu tydligare med att peka på behoven, säger hon.

Från politiskt håll är det, enligt Ebba Östlin, viktigt att ha en uthållighet för att se till att det kommer resurser, och då kan det krävas att man tar armkrok över partigränserna.

Alla skolor som jobbar med MVP har själva tagit initiativ till att starta arbetet och det är viktigt, tror Ebba Östlin (S).
– Annars tror jag inte att det blir samma engagemang, säger hon.

Texten bygger på publikationen ”Varaktig framgång istället för projekt - Nordiska erfarenheter av våldsförebyggande arbete”, utgiven av Jämställdhetsmyndigheten 2018. Publikationen är framtagen med finansiering av Nordiska ministerrådet. Publikationen kan laddas ner här: http://www.jamstalldhetsmyndigheten.se/varaktig-framgang-i-stallet-for-projekt

TAMU – sista chansen som ger unga jobb

Trots tunga ryggsäckar med kriminalitet, fotboja, hemlöshet och missbruk får nio av tio ett jobb. ”Här får vi på botten komma upp till ytan. Jag fattar att jag bär ansvaret, ingen annan”, säger eleven Christian Jespersen på yrkesutbildningen TAMU i Danmark.

Peter Staun Kastholm, direktör TAMU

TAMU är yrkesutbildningen som erbjuder arbetsliknande insatser för unga i Danmark mellan 18 och 30 år. Här samlas tidigare gängmedlemmar och kriminella. Unga med fotboja och skyddad identitet. Hemlösa, långtidsarbetslösa och de som fallit utanför samhällets skyddsnät.

– TAMU är sista chansen. För att bli elev måste du vilja förändra din situation. Sextio procent är straffade, många har missbruksproblem. Här får unga en ny chans, gång på gång, säger direktör Peter Staun Kastholm.

”Ser bortom tatueringarna”

Peter berättar om en elev som närvarat i skolan hundra dagar – mellan årskurs tre och åtta, som utsattes för mobbning och isolerade sig. En ung människa som till slut inte ville träffa någon. Idag möter den tidigare eleven fyrtio kunder dagligen som chaufför för ett transportföretag.

– TAMU erbjuder alternativ och en tillhörighet. ”Vi ser bortom tatueringarna”, som en elev har sagt. Arbetet står i fokus. Förväntningarna på eleverna är desamma som om de vore anställda. Kommer de i tid och utför sina arbetsuppgifter utmärkt under två veckor får de en ekonomisk bonus. I början är det svårt att klara målet, men efter en tid motiveras många av moroten, säger Peter.

TAMU - Træningsskolens Arbejdsmarkedsuddannelser har center på sex orter i Danmark, många utanför stan. Yrkesutbildningen med jobbgaranti skapas inom branscher där personal efterfrågas som inom bygg, metall, rengöring och restaurang.

– Historiskt fanns en tanke om att flytta ut de svåraste fallen långt ut på landet. Man hade identifierat vikten av miljöombyte, att viljan till förändring kunde finnas där hos ungdomen men att vännerna i stan gjorde det svårt att exempelvis bryta det kriminella livet, tillägger han.

Konsekvenspedagogik

Utbildningsformen har funnits i Danmark sedan 1974. Verksamheten växte fram under en tid när viljan var stark att skapa alternativ till ordinarie social-

arbete. Idag får 90 % av ungdomarna jobb efter genomförd TAMU-utbildning. Elever får bo kvar och fortsätta arbetet på plats tills de blir anställda. Verksamheten baseras på konsekvenspedagogik – elevernas agerande får tydliga följder. Elever som avbryter utbildningen är alltid välkomna åter:
– Ibland kan lärare fråga mig: Ska vi verkligen börja om med den här eleven? Ja, det ska vi. Vi ger aldrig upp.

Lars Kramer Mikkelsen, specialkonsulent

Konsekvenspedagogiken utvecklades av den "pedagogiske praktikern" Jens Bay, som kom att leda verksamheten i nästan fyrtio år. Inspirerad av filosofer, människans val och ansvar för sina handlingar och med ett arbetsministerium som ville få unga i jobb, gick TAMU från att vara ett integrationsprojekt till att bli statligt finansierade och inkluderas i den nationella lagstiftningen.

– Konsekvens förknippas ofta med straff. TAMU betraktar i större grad konsekvens som ett verktyg som uppmuntrar eleverna till att fundera på följderna av deras handlingar och därmed ställa sig frågor som: Hur kan jag utföra goda handlingar? Vad krävs av mig för att få jobb? Hur påverkar jag mitt liv? Den ekonomiska bonusen vid framgång är exempel på en positiv konsekvens, en belöning.

Martin i Dragør

På TAMU:s center i Dragør bor ungefär trettio elever. I den lantliga miljön strax utanför Köpenhamn finns internat, får, kossor, metallverkstad och restaurang där alla måltider serveras. Köket, jordbruket och verkstaden drivs av eleverna under ledning av yrkeslärare. Eleven Martin Rosendahl Hansen jobbar i metallverkstaden. Han är en av dem som behövt och fått flera chanser. Utbildningen är 34 veckor. Han har varit här femton månader.

– Här får jag kraft och viljan att bli bättre. Att kämpa för mitt liv. Jag har haft problem med drogmissbruk och jobbar långsamt. TAMU hjälper mig med struktur i vardagen och en insikt om att mina handlingar får konsekvenser. De stöttar mig att hålla hela vägen och att lyckas på egen hand.

"Jag bär ansvaret"

Christian Jespersen var bostadslös och hade missbruksproblem när han kom till TAMU, men hade ändå arbetat en del för en flyttfirma. Nu drömmer han om att bli kock och bo i Köpenhamn.

– Här får vi på botten komma upp till ytan. Jag fattar att jag bär ansvaret, ingen annan. Jag orkar ta mig upp på morgonen nu.
Han kommenterar att det visst kan vara tufft att bo tillsammans med unga som har missbruksproblem som han själv. Christian återkommer till sitt eget ansvar att behålla sina sinnens fulla bruk i gänget som befinner sig här. Han säger att han väljer "to stay sane".

Återfå makten via arbete

Specialkonsulent Lars Kramer Mikkelsen har arbetat på TAMU i arton år. Unga som andra har gett upp hoppet om får en helhetslösning med bostad, mat, försörjning och arbete. Här jobbar inga psykologer. Ingen behandling bedrivs. Sociala insatser går hand i hand med arbetet, säger han:
– Att fungera i samhället och öka sociala färdigheter och förutsättningar uppnås via arbete. Medarbetarna är engagerade för målgruppen och vill få unga att lyckas. Det krävs respekt för andras världar. Yrkesläraren kan vara en

Martin Rosendahl Hansen och Christian Jespersen.

god kock, en skicklig hantverkare eller metallarbetare.
Inför elevernas inskrivning på TAMU ställer Lars frågor som: Varför vill du vara här? Är du beredd att bli fri från missbruk? Vad vill du lära dig? Vilken utbildning önskar du?
– Kräv din rätt, men gör din plikt. Vi har tydliga ramar. Exakt 07:30-15 jobbar du, annars uteblir bonusen. När eleven går och lägger sig på kvällen ska känslan av eget ansvar finnas där. Vi ställer krav i syfte att de ska återfå makten över sitt liv. Du får jobb, det finns en väg.

Bevis för framsteg

Elevernas utbildningsbok får snabbt stor betydelse. Varje vecka skapas en individuell plan med ämnesmål, förväntningar, krav och sociala mål. Eleverna vill ha bevis för sina framsteg, säger Peter:
– De får själva utvärdera sina insatser och graden av delaktighet. Faktorer skattas som självbestämmande, ansvar, trovärdighet och viljan att skapa positiva relationer till elever och lärare.

Från att vara utanför samhället fyller de unga eleverna en funktion, menar Lars, där målet kan vara att driva restaurang för stadens invånare. ”Ingen har trott på dig tidigare, men vi tror på dig”:
– Vi ändrar elevernas självbild. Via arbete ändras omgivningens syn. De uppfattas som ”normala” medborgare och inkluderas i samhället. Utbildningsbeviset efter genomförd arbetsträning är för många första gången de mottagit bevis på att de lyckats med något. Deras stolthet bär jag med mig.

”Ta er samman!”

Vid nio års ålder vet vi redan vilka barn som befinner sig i riskzonen för utsatthet och som på sikt faller utanför samhället, konstaterar Peter. Många elever hittar till TAMU när de är tjugo år. 40 % har växt upp i fosterhem eller på institution med många förlorade ungdomsår bakom sig. TAMU följer upp alla

elever efter anställning för att säkerställa att arbetslivet funkar:
– Elever kan alltid kontakta oss och säga: Nu klarar jag inte jobbet. Kan du hjälpa mig? Svaret är igen ett ja. Vi stänger inga dörrar. Vissa elever har kommit tillbaka tjugo gånger, säger Peter.

TAMU samarbetar nära arbetsgivare och eleverna får dessutom en personlig bankkontakt efter utbildningen. Tidigare elever bjuds ofta in för att förmedla hopp till dagens årskullar, berättar han:
– Det är en helt annan sak att en ung person med kriminell bakgrund uppmanar eleverna att ta sig samman, än att vi vuxna gör det. Vi har bra koll på tidigare elever. Vi ringer upp dem ett år efter de blivit anställda. Sen fortsätter vi ringa tre och fem år senare.

TAMU - Træningsskolens Arbejdsmarkedsuddannelser
www.tamu.dk/om-tamu/

Verksamhetens syfte
Alla i arbete – sociala och personliga utmaningar ska inte begränsa möjligheten till jobb.

Verksamhetens kärnvärden
Långsiktigt arbete och konsekvenspedagogik med tydliga följder av individens val är kärnan i TAMU:
Handling - skapar dem vi är
Ansvar - vi ansvarar för våra val och handlingar
Blicka framåt - det är alltid möjligt att välja och handla annorlunda under morgondagen

Hur är verksamheten finansierad och organiserad?
Statliga medel finansierar 75 % av verksamheten. Övriga inkomster via försäljning av varor som produceras i TAMU:s regi. TAMU är en fristående nationell institution som lyder under undervisningsministeriet - en rikstäckande arbetsmarknadsutbildning med sex stycken TAMU-center. Gemensam styrning under ledning av direktör.

Samverkansaktörer
Arbetsgivare, sociala myndigheter, kriminalvården, kommunernas social- och arbetsmarknadsförvaltningar samt andra institutioner och skolor som hänvisar elever till TAMU. Även bank och vägledning till andra stödinsatser vid behov.

Målgrupp
Unga mellan 18 och 30 år i behov av särskilda insatser som befinner sig långt från arbetsmarknaden.

Unghästens teater – får unga att våga ta ställning

Ungdomsledaren Firelle Najjar och verksamhetschef Malin Lundqvist – om den tysta massan, att lämna åskådarrollen och våga ta ställning med hjälp av interaktiv teater. Unghästen river väggen mellan åskådare och skådespelare. Kärnan är samtalets makt och kraft.

Unghästen – Västerbottensteaterns ungdomsavdelning startades av verksamhetschef Malin Lundqvist och en kollega som ett ungdomspedagogiskt projekt.

Efter snart tjugo års verksamhet har de flesta unga i Skellefteå en relation till Unghästen, som samarbetar med exempelvis skola, barn- och ungdomspsykiatri och socialtjänst. I årskurs nio har eleverna träffat skådespelarna vid minst tre tillfällen. Långsiktiga relationer och trygghet skapas med interaktiv teater som metod:
– Vi befinner oss på ungas arena. Kostym, ljud och ljus lämnas på teatern. Med interaktiv teater som verktyg får eleverna ta ställning och lämna den passiva åskådarrollen. Kärnan är samtalets makt och kraft. Föreställningarna består av människor som möter andra människor på golvet i klassrummet.

Påverka de passiva

Unghästen spelar främst för högstadiet och gymnasiet och berör ämnen som mobbning, mäns våld mot kvinnor, om att vara tonåring, att växa upp med en alkoholiserad förälder, om festande, psykisk ohälsa, självmord, självkänsla, kärlek, sex och relationer. Unga är experterna i verksamheten och medverkar i nära dialog i samband med manusförfattande.

Malin Lundqvist, verksamhetschef, Unghästen

– Forumteater är grunden i Unghästen. I en föreställning om mobbning kan det betyda att skådespelarna gestaltar en förövare, ett offer och två passiva åskådare. Publikens roll är att påverka de passiva som representerar den tysta massan. Åskådarna får säga stopp, gestalta en alternativ scen och bidra med andra lösningar.

Malin syftar på föreställningen "Viskningar" – om hur allt förändras för Tobias. Han och hans gäng har mobbat Tony som hamnar på sjukhus. Det blir vändpunkten för Tobias och hans kompisar. Åskådarna får se och uppleva mobbningens konsekvenser, samtidigt som föreställningen skapar hopp och tro på förändring.

Firelle fick unga att rösta

Demokrati var temat för en av Unghästens föreställningar. På scen stod Firelle Najjar, 21 år.

Två år tidigare hade hon blivit placerad och fått uppehållstillstånd i Skellefteå:
– Jag är övertygad om att vi påverkade de tveksamma att medverka i riksdagsvalet. Samtal föddes. Min bror beslutade sig för att rösta. Han hade precis fyllt arton år och brydde sig inte, men han gick till vallokalen. Det funkar i Sverige, men ta inte demokratin för given. Utnyttja din rösträtt. Vad är alternativet?

Det var verksamhetschefen Malin som efterlyste en ungdomsledare och skådepelare till Unghästen via Arbetsförmedlingen. Firelle fick jobbet.
– Jag fick hjälpa till att leda grupper för asylsökande tjejer i syfte att stärka deras självkänsla genom interaktiv teater, bidra med språkhjälp, agera regiassistent och till sist som skådespelare i demokratiföreställningen.

#Nätkärlek

Kunskap blandas med teater och underhållning – Unghästen träffar rakt i hjärtat, menar Firelle:
– Du kan inte bara matas med information. Delaktighet skapas med hjälp av underhållning blandat med allvar. Som ung åskådare får du personligen exempelvis aktivt stoppa en mobbningssituation. Du får ställa dig upp - säga nej.

Firelle minns första mötet med Unghästen. Hon och hennes familj från Syrien hade beviljats asyl. Som elev på svensk språkintroduktion fick hon uppleva livets första föreställning: #Nätkärlek.

– Det fanns ingen prestige. Ingen vägg mellan oss åskådare och skådepelarna. De talade inte till oss. Jag minns den varma, lugna och avslappnade stämningen. Publiken blev en del av Nätkärlek. En skådis tog en selfie tillsammans med oss åskådare. En liten grej som gjorde intryck. Jag var med.

Medverkar i skolturné

Firelle Najjar betraktar sig själv som rebellisk, rolig, pratsam, kreativ, barnslig och taggad. Hon brinner för normkritik:
– Visst kan jag uppleva att jag själv avviker från normen, särskilt när människor pratar om Mellanöstern. I Sverige är det ändå tillåtet – att falla utanför normen. Så är inte fallet i Syrien. Det tycker jag är intressant.

Snart tar hon studenten. Efter en paus från Unghästen, för att läsa in gymnasiet, återupptar hon snart arbetet på Västerbottensteatern. Hon ska bli en del av skolensemblen som besöker kommunens elever för att allt fler unga ska våga ta ställning med hjälp av interaktiv teater.

Vill lyfta på locket

Firelle och Malin återkommer till rollen som åskådare, både i verksamheten och i samhället. Verksamhetschefen vill utveckla åskådarrollen ytterligare inför 2020:
– Unghästen strävar efter att öka medvetenheten om våra val. Att stå bredvid om någon blir slagen, att inte agera – är ett val. Du väljer att inte förändra eller stoppa situationen. Du gör ett aktivt val att inte göra något.
Malin beskriver hur psykisk ohälsa kan liknas vid en kokande gryta. Unghästen vill lyfta på grytlocket och även få vuxna ta sig i kragen och våga prata om det som är jobbigt.

– Vi förlorar inget på att släppa ut känslor. Lärare, elevhälsa och socialtjänstens fältarbetare är inkopplade för att ta hand om eventuella reaktioner efter våra föreställningar, men det krävs inte experter för att hjälpa någon som mår dåligt. Vi behöver bara lyssna och låta alla känslor få finnas.

"Unga skriker efter vuxna"

Malin berättar om unga elever som har lämnat rummet och brutit ihop, men hon betonar att det inte är Unghästens föreställningar som omgivningen bör vara rädd för.

– Tystnaden från den passiva massan bör skapa rädsla. Unga skriker efter vuxna. Du som vuxen har inga krav att ställa rätt frågor. Jag fick en gång lära mig att unga som mår dåligt bär på en sten varje dag. Genom att lyssna får du som medmänniska bära den en liten stund.

Inför samarbete och uppsättning av föreställning läser hon alltid senaste forskningen, pratar med unga och kontaktar experter för medverkan. Föräldrar och skolpersonal får alltid en inbjudan till föreställningen innan den visas för eleverna. Interaktiv teater som metod kombinerat med ett mycket nära samarbete med skola beskrivs vara några av framgångsfaktorerna:
– Efter en föreställning säkerställer vi att unga alltid vet vart de ska vända sig för stöd vid behov. Lärare och elevhälsa ansvarar för efterarbete och Unghästen stannar alltid på lunch efter föreställningar som handlar om självmord. Unga vill gärna prata med oss efteråt.

Ökad efterfrågan

Unghästen har bjudits in till Riksdagen flera gånger och tilldelats priser från exempelvis Bris – Barnens rätt i samhället. Efterfrågan växer. De har uppmärksammats för sina positiva insatser där de via interaktiv teater främjat

Firelle Najjar, ungdomsledare och skådespelare

kommunikation mellan unga och vuxna på nätet samt för att de lyckats gestalta, synliggöra och avdramatisera svåra ämnen som kan vara krångliga att våga prata om.

– Unghästen vill stärka unga att våga ta ställning, skapa diskussion och delaktighet utifrån respekt och värderingsövningar. Inga färdiga svar levereras. Unghästens produktioner når alla elever, det är inte rektorns beslut. Kommunen satsar på förebyggande arbete. Målsättning är ingen ska känna sig ensam. Vi ser alla.

Unghästen – Västerbottensteaterns ungdomsavdelning
www.vasterbottensteatern.se/unghasten

Verksamhetens syfte
Öka ungas förståelse, delaktighet och engagemang via föreställningar som belyser aktuella ämnen.
"Minska stigmatisering, lyfta på skamlocket, skapa förtroende för vuxenvärldens möjlighet till hjälp och förändring samt träna eleverna på att hantera svårigheter."

Verksamhetens kärnvärden
Samarbete med lokala aktörer som skola, barn- och ungdomspsykiatri och sakkunniga experter
Samtal - öka ungas inflytande via interaktiv teater
Tid - att stanna upp, lyssna och bry sig
Gemenskap - ingen ska känna sig ensam

Hur är verksamheten finansierad och organiserad?
Projektet har drivits med hjälp av EU-medel i Skellefteå kommuns regi. Från och med hösten 2007 drivs Unghästen i Västerbottensteaterns regi. 2009 övergick verksamheten från projekt till fast verksamhet. Verksamheten faller inom ramen för "Skapande skola" – ett statsbidrag som ska stärka "samverkan mellan skolan och det professionella kulturlivet. Målet är att eleverna ska få tillgång till kulturens alla uttrycksformer och att deras möjligheter till eget skapande ökar. Skapande skola utgör ett komplement till skolornas egen kulturbudget."

Anställda: 5 skådespelare och pedagoger jobbar i skolor, 2 skådespelare jobbar med vuxna.
Omkring 200 föreställningar genomförs per år.

Samverkansaktörer
Exempelvis skola, ungdomsmottagning, barn- och ungdomspsykiatrin, kvinnojouren, kyrkan, medieutbildning, sportklubb samt experter med områdesspecifika kunskaper som exempelvis docent i historia.

Målgrupp
Främst högstadiet, gymnasiet och vuxna. Även mellanstadium och föreningsliv.

Filmer om två viktiga projekt

NABO - ungas sociala inkludering i Norden ska lyfta ungas röster och sprida lärande exempel på social inkludering ur ett ungdomsperspektiv. NABO har bland annat gjort två filmer som lyfter fram två bra exempel från Trollhättan respektive Oslo.

Integrera mera - ensamkommande nyanlända flickor

Projektet "Integrera mer – ensamkommande nyanlända flickor" vänder sig till ensamkommande flickor från Somalia, Syrien och Afghanistan i åldrarna 13–17 år som bor i familjehem i Trollhättan. Syftet med projektet är att flickorna ska inkluderas och integreras i samhället. Flickorna får bland annat möjlighet att delta i fritidsaktiviteter och har tillgång till ett dialogforum där de kan diskutera ämnen som normer och värderingar, genus, könsroller, egenmakt och språkträning etc. Projektet ska också skapa förutsättningar för att flickorna klarar av sin skolgång.

https://youtu.be/Bqjgnj7t9p8

Ung Arena, Oslo

Ung Arena er et kommunalt tilbud som holder til på familiehuset på Grønland. Teamet består av erfaringskonsulenter, sosialfaglige, familieterapeut, frivillige og psykolog, og de er alle her fordi de ønsker å hjelpe.

På Ung Arena finner umge alltid noen å snakke med. Her kan man snakke om det man har på hjertet uansett grunn. Ingen problemer er for store eller for små. Tilbudet er gratis og for ungdom mellom 12 og 25 år. Man får en egen kontaktperson og man kan ha faste samtaler.

Personalen har taushetsplikt. Alt er gratis. Ungdomar kan chatte med oss anonymt (Snap, Facebook og nettsiden vår). Alt skjer på ungdommens premisser pg unge kan komme innom og være anonyme. Unge velger selv hvor lenge de vil holde kontakt. Man kan alltid komme innom på en kopp kakao og slappe av litt.

https://youtu.be/txgMv_899-M

Om arrangörerna

NABO

NABO - ungas sociala inkludering i Norden ska lyfta ungas röster och sprida lärande exempel på social inkludering ur ett ungdomsperspektiv. Ministerrådet vill ha både perspektiv på glesbygd och storstad. I glesbygden kan det handla om unga killar som inte kommer igång med studier, eller arbete. I storstäderna kan det bli mer fokus på att motverka segregation och inkludera unga i samhället.
www.mucf.se/nabo

Nordens välfärdscenter

Nordens välfärdscenter är en institution under Nordiska ministerrådet inom social- och hälsosektorn. Nordens välfärdscenters uppdrag är att bidra till utvecklingen av insatserna på välfärdsområdet i Norden. Vi arbetar bland annat med integration, barn- och äldrefrågor, folkhälsa, funktionshinderfrågor och välfärdsteknologi.
www.nordicwelfare.org
Twitter: **@nordicwelfare1**

Hösten 2016 fick Nordens välfärdscenter i uppdrag av Nordiska ministerrådet att ansvara för projektet "Nordisk samverkan om integration", i nära samarbete med Nordregio. Projektet ska vara en clearing-central, dvs ett nordiskt nav för utveckling och erfarenhetsutbyte inom integrationsområdet. På projektets webbplats presenteras jämförelser mellan länderna, aktuell forskning om migrationens effekter och lärande exempel. Här samlas även ett urval av de senaste nyheterna inom nordisk och internationell migrationspolitik.
www.integrationnorden.org
Twitter: **@IntegrationNR**

MUCF

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor är en statlig myndighet som tar fram och sprider kunskap om ungas levnadsvillkor och om det civila samhällets förutsättningar. Vi ger bidrag till föreningsliv, kommuner och internationellt samarbete.
www.mucf.se
Twitter: **@ungciv**

Nordiskt
samarbete